

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

A Development Model for Temples as Learning Centers of the Community in Wat That Subdistrict, Mueang District, Nong Khai Province

โดย

พระครูสุตสารบัณฑิต สิริวณฺโณ (จำนงค์ ผมไผ), ดร.

ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พ.ศ. ๒๕๖๘

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

MCU RS 800768252

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

A Development Model for Temples as Learning Centers of the Community in Wat That Subdistrict, Mueang District, Nong Khai Province

โดย

พระครูสุตสารบัณฑิต สิริวณฺโณ (จำนงค์ ผมไผ), ดร.

ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พ.ศ. ๒๕๖๘

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

MCU RS 800768252

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

A Development Model for Temples as Learning Centers of the Community in Wat That Subdistrict, Mueang District, Nong Khai Province

By

PhrakruSutasarabandit Siriwunno (Jumnong Pompai), Dr.

Asst. Prof. Dr.Arithat Loesruamchok

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus

B.E. 2568

received research funding from

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus

MCU RS 800768252

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานวิจัย: การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ผู้วิจัย: พระมหาจำนงค์ สิริวณฺโณ (ผมไผ), ดร., ผศ.ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค

ส่วนงาน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ปีงบประมาณ: ๒๕๖๘

ทุนอุดหนุนการวิจัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บทคัดย่อ

งานศึกษาวิจัย วัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) โดยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงบุคคล และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) จำนวน ๓๐ คน โดยใช้ผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาศึกษาวิเคราะห์ร่วมกันกับการเก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ การสังเกต และนำองค์ความรู้ในประเด็นการศึกษาวิจัยผู้วิจัยจะได้นำเสนอขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า การส่งเสริมส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ สามารถประยุกต์ใช้แนวคิดทางพระพุทธศาสนาช่วยยกระดับทักษะส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ ในยุคปัจจุบันให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมก้าวกระโดด ประชาชนนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ และสามารถปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันได้ ๒. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดการพัฒนามีแนวทางในการนำเสนอธรรมนูญชุมชน ขั้นตอนใน

การปฏิบัติงานร่วมกัน การสื่อสารวิสัยทัศน์ร่วมก้น ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย การประชาสัมพันธ์ผ่านบุคคล การสื่อสารผ่านการจัดแสดงสินค้า ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน ๓. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดการพัฒนามีแนวทางในการนำเสนอธรรมนูญชุมชน ขั้นตอนในการปฏิบัติงานร่วมกัน การสื่อสารวิสัยทัศน์ร่วมก้น ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย การประชาสัมพันธ์ผ่านบุคคล การสื่อสารผ่านการจัดแสดงสินค้า ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน

Research Title: Phaya Nak Bang Fai : Motto, Belief, and Faith to Elevate Conservative Tourism, Community Way of Life in Nong Khai Province

Researchers: PhrakruSutasarabandit Siriwunno (Jumnong Pompai), Dr.

Asst. Prof. Dr.Arithat Loesruamchok

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campas

Fiscal Year: 2025

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campas

Abstract

The research aims to study the model of community-based ecotourism development in Nong Khai Province, to study the comparison of community-based ecotourism development in Nong Khai Province, and to propose the problem of community-based ecotourism development in Nong Khai Province. It is a mixed-method research with a sample of 217 people and qualitative research and qualitative research using an interview form with 30 people. The results of the study of documents and related concepts were analyzed together with data collection from fieldwork for interviews, observations, and application of knowledge in the research study.

The researcher will present the research process. The research results found that 1. The results of the analysis of community-based ecotourism development in Nong Khai Province, which the results of the study found that the model of community-based ecotourism development in Nong Khai Province, as a whole, in all 4 aspects, had an average value at a high level, indicating that community-based ecotourism development in Nong Khai Province, the level of opinions on community-based ecotourism development in Nong Khai Province has a clear tourism development model. Overall, it was at a high level with an average value of = 4.26. When considering each aspect, it was found that in terms of location development,

The average value was = 4.31, followed by personnel development with an average value of = 4.27, environment with an average value of = 4.23, and activity development with an average value of = 4.23, all of which were at a high level. Raising the level of tourism in the Ok Phansa tradition and watching the Naga fireballs attracted a lot of attention from both Thai and foreign tourists, leading to the creation of the "World Naga Fireball Festival", the only one in Thailand. 2. The results of the comparison of opinions on raising the level of community-based ecotourism in Nong Khai Province found that gender had no different opinions, which rejected the set hypothesis. As for age, education level, and occupation, there were different opinions, which accepted the set hypothesis. 3. Suggesting problems in raising the level of community-based ecotourism in Nong Khai Province, it was found that when the Naga fireball phenomenon occurred in the communities along the Mekong River, the communities in Phon Phisai District, Nong Khai Province, caused the community to travel among people from other communities, and there was a community homestay to accommodate tourists. There was learning about local culture, which developed the tourism business of Nong Khai Province. Models for upgrading community-based ecotourism in Nong Khai Province In various aspects, communities in Nong Khai Province still respect the Naga, give importance to the Mekong River, and support each other like relatives. They give importance to unity and do activities together in the community. They also promote tourism in the community together. They organize "Phalang" with a shared dining area for tourist groups staying in the villagers' "homestay" to eat together.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความเมตตานุเคราะห์ เกื้อกูลจากบุคคล และผู้เกี่ยวข้องในการทำวิจัยทั้งหลาย ตั้งแต่ช่วงเริ่มดำเนินการ และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยจนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณ พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พระมหาชุติภัค อภินนฺโท ผู้อำนวยการส่วนงานวางแผน และส่งเสริมการวิจัย พระมหาสมยศ สุทฺธิสิริ ที่กรุณาตรวจรูปแบบรายงานวิจัย เจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกรูป/คน ที่ให้โอกาสกับผู้วิจัยสามารถทำวิจัยได้สำเร็จ

กราบขอบพระคุณพระศรีญาณวงศ์,ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย และที่ปรึกษาโครงการวิจัยช่วยตรวจสอบเครื่องมือวิจัย พระครูพิศาลสารบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์หนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เจ้าหน้าที่ห้องสมุด เจ้าหน้าที่ ทุกรูป/คน ที่สนับสนุนเวลา สถานที่ อุปกรณ์ แบ่งเบาภาระงานให้ผู้วิจัยและคณะวิจัยสามารถทำการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

กำลังแรงใจจากบิดามารดาผู้ให้กำเนิด และขอความดีงามอันเกิดจากงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอบูชาคุณอันยิ่งซึ่งพระรัตนตรัย ได้แก่ พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า และท่านผู้มีอุปการคุณ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย จงมีความสุข ความเจริญ และเป็นกุศลบารมีสู่พระนิพพาน “นิพฺพาน ปจฺจโย โหตุ”

พระครูสุตสารบัณฑิต, ดร. และคณะ

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๘

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	**ก**
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	**ค**
กิตติกรรมประกาศ	**จ**
สารบัญ	**ฉ**
สารบัญภาพ	**ฌ**
บทที่ ๑ บทนำ	**๑**
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๔ นิยามศัพท์ในการวิจัย	๔
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๕
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	**๖**
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	๖
๒.๒.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม	๖
๒.๒.๒ ลักษณะของการมีส่วนร่วม	๑๒
๒.๒.๓ ความสำคัญของการมีส่วนร่วม	๑๓
๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	๑๕
๒.๒.๑ ความหมายของการพัฒนา	๑๕
๒.๒.๒ ลักษณะของการพัฒนา	๑๘
๒.๒.๓ เป้าหมายของการพัฒนา	๒๐
๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวการพัฒนาท้องถิ่น	๒๑
๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ	๒๔
๒.๕ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง	๒๗
๒.๕.๑ ความหมายของการพึ่งตนเอง	๒๗
๒.๔.๒ องค์ประกอบของการพึ่งตนเอง	๒๘
๒.๔.๓ ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง	๓๓

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๓๗
๒.๕.๑ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ๓๗
๒.๕.๒ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ๔๑
๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย ๔๕

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย ๔๖
๓.๑ รูปแบบการวิจัย ๔๖
๓.๒ พื้นที่การวิจัย ๔๘
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย ๔๘
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล ๔๙
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล ๕๐

บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ๕๑
๔.๑ สภาพปัจจุบันและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๕๑
๔.๒ รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล วัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๕๓
๔.๒.๑ ด้านผู้นำท้องถิ่น ๕๓
๔.๒.๒ ด้านการสื่อสาร ๕๔
๔.๒.๓ ด้านการปฏิบัติการ ๕๔
๔.๒.๔ ด้านการมีส่วนร่วม ๕๕
๔.๓ เสนอนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๕๗

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ๕๙
๕.๑ สรุปผลการวิจัย ๕๙
๕.๑.๑ สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๕๙
๕.๑.๒ รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๖๐
๕.๑.๓ เสนอนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๖๐
๕.๒ อภิปลายผลการวิจัย ๖๑

๕.๓ ข้อเสนอแนะ ๖๕

บรรณานุกรม **๖๖**

ภาคผนวก **๗๕**

ภาคผนวก ก รายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๗๖

ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์การวิจัย ๗๘

ภาคผนวก ค ประมวลภาพการสัมภาษณ์ ๘๑

ภาคผนวก ง ประวัติคณะผู้วิจัย ๘๒

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ **หน้า**

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวความคิดโครงการวิจัย ๔๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ลงวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๓๙ องค์การบริหารส่วนตำบลได้ยกฐานะ เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ เพื่อกรจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์สุขและแก้ไขปัญหาความทุกข์ของประชาชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐[๑] การมีส่วนร่วมของประชนในกิจการต่าง ๆ ของชุมชนนั้นเป็นทั้งวิธีการและจุดของการพัฒนาชนบท เพราะจุดหมายของการพัฒนาชนบท คือ ความสามารถในการพึ่งตนเองของชนบทในการปกครองและการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ และการจะบรรลุจุดหมายดังกล่าวได้ประชาชนต้องเกิดการเรียนรู้ และการเรียนรู้ที่ดีนั้นเกิดจากการมีส่วนร่วม[๒] ประชาชนของประเทศไทยกับการมีส่วนร่วมนั้นได้กำหนดในบัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งกล่าวว่าบุคคลย่อมได้สิทธิและเสรีภาพ และมีช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยการใช้สิทธิทางตรง เช่น มาตรา ๒๕๔ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่ตามกฎหมายบัญญัติ จะต้องมีกฎหมายออกมากำหนดหลักเกณฑ์ต่อไป[๓] ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของการปกครองตัวเองในการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย เป็นการเรียนรู้การเมืองการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดการปกครองส่วนท้องถิ่น

---

[๑] โกวิทย์ พวงงาม, **การปกครองท้องถิ่นไทย**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ส.เอเชียเพรส (1989) จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๘๙.

[๒] นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, **แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕.

[๓] อติวัส ศิริพันธ์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุนธานี”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๖๓), หน้า ๔๑.

(Local government) ให้ประชาชนปกครองตนเอง ประชาชน มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาพื้นที่ของตันเองได้อย่างอิสระ ตั้งแต่การมีส่วนร่วมกัน กำหนดคณะผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นตลอดจนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายสาธารณะ นำนโยบายสู่การปฏิบัติส่วนรัฐบาลกลางทำหน้าที่เพียงกำกับดูแลและสนับสนุนทรัพยากรอยู่ห่างๆ รัฐบาลส่วนท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชนชน[๔]

การมีส่วนร่วม (Participation) ตามพจนานุกรมอังกฤษฉบับ อ๊อกฟอร์ด ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “เป็นการมีส่วน (ร่วมกับคนอื่น) ในการ กระทำบางอย่างหรือบางเรื่อง” คำว่า การมีส่วนร่วมโดยมากมักจะใช้ในความหมายตรงข้ามกับคำว่า “การเมินเฉย (Apathy)” ฉะนั้น คำว่าการมีส่วนร่วมตามความหมายข้างต้น ซึ่งหมายถึง การที่บุคคล กระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าเขาจะได้ปฏิบัติการเพื่อแสดงถึง ความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น โดยตรงก็ได้ แต่การมีทัศนคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ความห่วงใย ก็เพียงพอแล้วที่จะเรียกว่าเป็น การมีส่วนร่วม และยังได้ให้คำจำกัดความของ การมีส่วนร่วมของประชาชน[๕]

การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เพราะประชาชนในท้องถิ่นจะมีความรู้และความเข้าใจดีว่าท้องถิ่นมีปัญหาหรือความ ต้องการอะไร เพราะประชาชนจะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบ โดยตรงจากการนำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาปฏิบัติ โดยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นถือเป็นกระบวนการแรก ที่มีเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น และถือเป็นตัวกำหนดแนวทางการ พัฒนาท้องถิ่นที่สำคัญ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในทุกขั้นตอน การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ท้องถิ่นของประชาชนในท้องถิ่นจะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถกำหนดทิศทาง การพัฒนาท้องถิ่นให้มุ่งไปสู่เป้าหมายอันพึงประสงค์ได้อย่างรวดเร็วเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ และ

---

[๔] จิดาภา ถิรศิริกุล, **ปฐมบทการปกครองส่วนท้องถิ่น**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๖๕), หน้า ๕๖.

[๕] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, **การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการจัดหางาน**, (กรุงเทพมหานคร: กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน, ๒๕๕๐), หน้า ๑๙.

สามารถบรรลุผล ตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างแท้จริง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นของตนเองอย่างยั่งยืน[๖] ดังนั้น การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ ในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ทำให้เกิดมิติทางชุมชน สังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนาภายในท้องถิ่นอย่างชัดเจน เพราะคนในท้องถิ่นเท่านั้นที่จะทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการในพื้นที่ของตนเอง การเข้ามามีบทบาทหน้าที่จึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้มีความสนใจและมีความต้องการที่จะศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” โดยมุ่งการส่งเสริมพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และเพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยมุ่งการส่งเสริมส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ สามารถประยุกต์ใช้แนวคิดทางพระพุทธศาสนาช่วยยกระดับทักษะส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ ในยุคปัจจุบันให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมก้าวกระโดด ประชาชนนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ และสามารถปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันได้

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑.๒.๒ เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

---

[๖] จุติพร มาเพิ่มผล, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแถลง จังหวัดระยอง”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๖๖), หน้า ๑๒.

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาชุมชนที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย เป็นชุมชนที่มีความน่าสนใจของบุคคลทั่วไปและมีศักยภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านผู้นำท้องถิ่น ด้านการสื่อสาร ด้านการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วม

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

โดยจะทำการศึกษาในประเด็นต่อไปนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นด้านหลักธรรม ด้านนันทนาการ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

๑.๓.๒ ขอบเขตพื้นที่

สถานที่ใช้ในการวิจัย คือ เทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย กลุ่มประชาชนตัวอย่าง ๔ ชุมชน ได้แก่ ๑) บ้านเมืองบาง ๒) บ้านเม็ก ๓) บ้านเดื่อ และ ๔) บ้านวังยาง

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

กำหนดตามระยะเวลาที่ทุนวิจัยกำหนดตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึง เดือนกันยายน

๑.๓.๕ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และผู้ให้ข้อมูล (Informants) จำนวน ๓๐ รูป/คน ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คือ กลุ่มผู้นำพัฒนาชุมชน ได้แก่ นายกองค์การบริหาร ส่วนตำบล ผู้นำท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน ๓๐ รูป/คน ซึ่งและผู้ให้ข้อมูล (Informants) ประกอบด้วย กลุ่มตัวแทนชุมชนในพื้นที่

๑.๔ นิยามศัพท์ในการวิจัย

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่นำมาสู่การพัฒนาให้ดีกว่าเดิม ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้า เสริมสร้างคุณภาพการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี และเศรษฐกิจของชุมชน

ด้านผู้นำท้องถิ่น หมายถึง ภาวะผู้นำต้องมีองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษา และความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ มีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ มีความเข้าใจ มีการพิจารณาตามความเป็นจริง

ด้านการสื่อสาร หมายถึง มีการถ่ายทอดความรู้ และการประชาสัมพันธ์เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดกิจกรรมที่ทำในองค์กร หรือชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้ มีความเป็นกันเอง ระหว่างทำกิจกรรม

ด้านการปฏิบัติการ หมายถึง การวางแผน การดำเนินการทำงาน การสร้างรายรับรายจ่าย การพัฒนาความกินดีอยู่ดี และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

ด้านการมีส่วนร่วม หมายถึง การอาศัยซึ่งกันและกัน การร่วมกลุ่มกันแบบมีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อให้เกิดสันติสุข

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๕.๑ ทำให้ทราบสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑.๕.๒ ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑.๕.๓ ทำให้ทราบแนวทางการนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาโดยแบ่งสาระสำคัญตามประเด็นดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น

๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ

๒.๕ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

๒.๖ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม พบว่ามีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้อย่างหลากหลายทัศนะดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

Cohen and Uphoff กล่าวถึงกรอบในการพิจารณาเรื่องของการมีส่วนร่วมว่า มีโครงสร้างพื้นฐานจำแนกเป็น ๓ มิติ ได้แก่

มิติที่ ๑ มีส่วนร่วมในเรื่องอะไร (what participation are we concerned with?) หรือเรียกอีกอย่างว่า ประเภทหรือลักษณะของการมีส่วนร่วม ได้สร้างกรอบพื้นฐานของการมีส่วนร่วมประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (participation in decision making) ซึ่งเป็นการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ระยะเริ่มต้น

๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (participation in implementation) เป็นการเข้าร่วมโดยการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร และการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ

๓. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (participation in benefits) โดยอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคม หรือโดยส่วนตัว

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (participation in evaluation) ซึ่งเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป[๑]

มิติที่ ๒ ใครที่เข้ามามีส่วนร่วม (whose participation are we concerned with?) ในส่วนนี้ มีคำที่ใช้ในความหมายว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (popular participation) Cohen and Uphoff ได้จำแนกให้เป็นกลุ่มบุคคลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยจำแนกออกเป็น ๔ กลุ่มใหญ่ ได้แก่ ๑) ผู้ที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น ๒) ผู้นำท้องถิ่น ๓) เจ้าหน้าที่ของรัฐ และ ๔) คนต่างชาติ

มิติที่ ๓ การมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นอย่างไร (how is participation occurring with in the project?) ในมิตินี้ มีประเด็นที่ควรพิจารณาอยู่ ๔ ประเด็นด้วยกันคือ

๑. พื้นฐานของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับแรงที่กระทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมาจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง และแรงที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมาจากที่ใด

๒. รูปแบบของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบขององค์กร การมีส่วนร่วมโดยตรงหือโดยอ้อม

๓. ขอบเขตของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับระยะเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วมและช่องของกิจกรรม

๔. ประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับ การให้อำนาจแก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ของคุณลักษณะต่างๆ ของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

---

[๑] Cohen, J.M. , & Uphooff, N.T., **Rural development participation: Concept and measures for project design implementation and evolution rural development committee center for international studies**. (New York : Longman,1977), p. 23.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศ[๒] ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ (ความร่วมมือร่วมใจ)โดยกระทำการดังกล่าวในห้วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพคือถูกจังหวะและเหมาะสม (การประสานงาน)กับทั้งกระทำงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือไว้ใจได้ (ความรับผิดชอบ) ในการมีส่วนร่วมทั่วไป

ยุทธดนัย สีดาหล้า และวิภานุ คงจันทร์ การมีส่วนร่วมมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการทำให้ทุกฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง และทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในลักษณะของกิจกรรมและการดำเนินของชีวิตในวิถีชุมชน อย่างมีศักดิ์ศรีและเท่าเทียมกันในสิทธิอำนาจตามแนวทางประชาธิปไตย และรวมถึงเป็นการลดการพึ่งพาอาศัยความช่วยเหลือจากรัฐ ซึ่งความหมายของการมีส่วนร่วมและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วยการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ๔ ประการคือ (๑) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่า จะทำอะไร และทำอย่างไร (๒) มีส่วนในการดำเนินโครงการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรสนับสนุนโครงการและการร่วมมือกับองค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมเป็นการเฉพาะ (๓) มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการพัฒนา และ (๔) มีส่วนร่วมในการประเมินโครงการ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของผู้คนที่อยู่อาศัยร่วมกันในสังคมนั้นเป็นโอกาสและช่องทางที่สำคัญยิ่งในการก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจนถึงการลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน เนื่องจากเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำ ความเข้าใจกันบนความแตกต่างหลากหลาย ตั้งแต่ความแตกต่างของกลุ่มคน ในเรื่อง วัย เพศ เชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ การศึกษา ฐานะ อาชีพ จนถึงความด้อยโอกาสในลักษณะต่าง ๆ กัน นอกจากนั้นยังก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันผ่านความแตกต่างของพื้นที่ดำเนินชีวิต ตั้งแต่สภาพแวดล้อม วิถีชีวิต และสภาพปัญหา รวมทั้งเกิดความเข้าใจ ความเชื่อมโยง และการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างพื้นที่ดำเนินชีวิตแต่ละระดับด้วย กระบวนการเหล่านี้จะทำให้คนในสังคมมีสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) ขึ้น นั่นคือเกิดการมองเห็นความเชื่อมโยงของสิ่งที่จะเกิดขึ้นร่วมกัน ตระหนักถึงชะตากรรมร่วมเห็นคุณค่าของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เกิดเป้าหมายร่วมกัน จนเกิดสำนึกที่จะร่วมกันรับผิดชอบและแสวงหาหนทางแก้ไขร่วมกันโดยพึ่งตนเอง[๓]

---

[๒] นิรันดร์ จงวุฒิเวศ, **กลวิธี แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗), หน้า ๓๔.

[๓] ยุทธดนัย สีดาหล้า และวิภานุ คงจันทร์, **รายงานวิจัยเชิงปฏิบัติการโครงการสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับตำบล**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๔๒), หน้า ๗๒.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์[๔] ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคล กลุ่มคน ประชาชนหรือองค์กรได้ร่วมพิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน โดยร่วมกันวางแผนโครงการร่วมกันปฏิบัติงาน ประเมินผลงานพิจารณาตัดสินใจและร่วมกันรับผิดชอบด้วยความสมัครใจ

ทนงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ ให้ความหมายไว้ ๓ ประเด็น ได้แก่[๕]

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญ ร่วมกับวิทยากรที่เหมาะสม และสนับสนุนการติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสที่จะแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญ และแสดงออกซึ้งวิธีแก้ไขปัญหาและลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

๓. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กะบวนการที่รัฐทำการส่งเสริมชักนำสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

Chapin[๖] ได้แบ่งการมีส่วนร่วมในงานออกเป็น ๔ ประเภทดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือการิเริ่มตัดสินใจดำเนินการการมีอิทธิพลในการตัดสินใจดำเนินงานหรือออกเสียงคัดค้าน และตัดสินใจปฏิบัติการในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติ ไม่ว่าจะเรื่องของการจัดระบบการทำงาน วิธีการทำงาน ใครเป็นผู้กระทำและทำอย่างไร

---

[๔] อเนก เหล่าธรรมทัศน์, “ประชาสังคมพัฒนาการและนัยยะแห่งอนาคต”, **วารสารนิเวศวิทยา**, ฉบับที่ ๒๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๗): ๓๔ - ๕๕.

[๕] ทนงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ, **หลักการพัฒนาชุมชน**, (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๐), หน้า ๗๓.

[๖] Chapin, F.S., **Social participation and social intelligence**, 3 rded, (New York: Longman, 1977), p. 317.

๒. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คือ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร การประสานความร่วมมือ การทำกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

๓. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือ การมีส่วนร่วมในงานในการให้ข้อมูล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเสนอผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการเสนอแนวคิดในการปรับปรุงและแก้ไขงานต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้น

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ กล่าวว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) ทางความคิด, จิตใจ, อารมณ์และทางกาย การมีส่วนร่วมมีความหมายมากกว่าการเป็นส่วนหนึ่ง (Sense and belonging) การมีส่วนร่วมมีความหมายทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ (Quantitative and qualitative) การมีส่วนร่วมครอบคลุมทั้งมิติด้านความสามารถ เวลา และโอกาสที่จะมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นการกระทำ (Action) จึงมีทั้งผู้กระทำ (The actor) ผู้ถูกกระทำหรือผู้รับผล (The recipient) และสาธารณชน (The public) ผู้เป็นบริบทของการกระทำ[๗]

ปราณี รามสูต และจำรัส ด้วงสุวรรณ[๘] กล่าวถึงการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพว่าต้องประกอบด้วย ๑๑ องค์ประกอบ คือ

๑. ความสมดุลในบทบาท สมาชิกจะต้องมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสม

๒. เป้าหมายที่ชัดเจนและเห็นพ้องต้องกัน เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในการรับรู้และมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย

๓. การเปิดเผยและกล้าเผชิญหน้าเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถแสดงตน เหตุผลความคิด ได้อย่างอิสระ

๔. การสนับสนุนและการไว้วางใจกัน จะทำให้สมาชิกรู้สึกต้องการที่จะปกป้องงานที่เขารับผิดชอบ

---

[๗] นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, **แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๐), หน้า ๗๗.

[๘] ปราณี รามสูตร และจำรัส ด้วงสุวรรณ. **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

๕. ความร่วมมือและความขัดแย้ง จะช่วยให้ทุกคนยอมรับจุดอ่อนจุดแข็งของกันและกัน และจะช่วยดึงความรู้ความสามารถและประสบการณ์ออกมาใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

๖. วิธีการดำเนินการที่ดี จะทำให้เกิดการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

๗. ภาวะผู้นำที่เหมาะสม ย่อมให้มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนเพื่อเปิดโอกาส และดึงศักยภาพของผู้ร่วมงานออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่องาน

๘. การตรวจสอบและติดตามเป็นการศึกษาทบทวนการทำงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และการปรับปรุงขั้นตอน วิธี และกระบวนการทำงาน

๙. การพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงานที่จะเกิดขึ้น

๑๐. ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อช่วยเหลือและเรียนรู้จากกลุ่มข้างเคียง ที่ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่ม

๑๑. การติดต่อสื่อสารที่ดี เปรียบเสมือนน้ำมันหล่อลื่นในการทำงาน

พระศรีสมโพธิ (วรัญญู วรณฺญู) การมีส่วนร่วมจึงหมายถึง การที่กลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งทางร่างกาย จิตใจและอารมณ์ ไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน ร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ ร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลง เป็นเทคนิคอย่างหนึ่ง ที่ผู้บริหารต้องการ เพราะเมื่อบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่ค่อยเกิดการต่อต้าน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมเข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่ค่อยเกิดการต่อต้าน รวมทั้งช่วยลดคงวามขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน บุคคลจะรู้สึกพึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้น และเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับองค์กร เพื่อนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร และสามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้[๙]

---

[๙] พระศรีสมโพธิ (วรัญญู วรณฺญู), “ลุ่มน้ำนครสวรรค์ : การสร้างเครือข่ายและการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา”, **รายงานการวิจัย**, (คณะพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๖๗.

๒.๒.๒ ลักษณะของการมีส่วนร่วม

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง กล่าวขั้นตอนของการมีส่วนร่วมจากประสบการณ์ภาคสนามการพัฒนาชนบทในประเทศไทยแท้จริงนั้นน่าจะมี ๔ ขั้นตอน[๑๐] คือ

ขั้นที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาชาวชนบท ขั้นตอนนี้เป็นส่วนที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าชาวบ้านยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและค้นหาสาเหตุของปัญหาด้วยตัวของเขาเอง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์ เพราะชาวชนบทจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น เนื่องจากชาวชนบทเป็นผู้อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของตนเองดีที่สุด แต่มนุษย์จะมองปัญหาของเขาได้เด่นชัดขึ้นเมื่อมีคนมาช่วยเขาวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหานั้น เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนานี่เองที่จะทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นกระจกเงาที่คอยสะท้อนภาพหรือเป็นจิตแพทย์ผู้คอยชักนำให้ชาวชนบทมองเห็นภาพของปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาด้วยตัวของเขาเอง

ขั้นที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม การวางแผนดำเนินกิจกรรมเป็นขั้นตอนต่อไปที่ขาดไม่ได้ เพราะหากเจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาต้องการแต่ผลงานการพัฒนาวัตถุให้เสร็จสิ้นโดยฉับไว ก็จะดำเนินการวางแผนเสียด้วยตนเอง ผลที่ตามมาก็คือ เมื่อขาดเจ้าหน้าที่ ชาวชนบทก็จะไม่สามารถดำเนินการวางแผนได้ด้วยตนเอง สิ่งนี้อาจเป็นความยากลำบากที่ผลักดันให้เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาทำหน้าที่เป็นแต่เพียงเพื่อนของชาวชนบทในการช่วยกันวางแผน เพราะชาวชนบทจะได้รับการศึกษาและพัฒนาตนเองในการวางแผนและดำเนินงานเอง เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาต้องทำใจให้ได้ว่า การศึกษาใดก็ตามต้องเริ่มความยาก ง่าย เร็ว ช้า จากระดับของผู้เข้ารับการศึกษามิใช่จากระดับความสามารถของผู้ให้การศึกษา

ขั้นที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน ถึงแม้ว่าชาวชนบทจะยากจนและขาดแคลนทรัพยากร แต่ชาวชนบทก็มีทรัพยากรที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงานได้ เพราะจากประสบการณ์ทำงานในชนบท อย่างน้อยชาวบ้านก็มีแรงงานของตนเองเป็นขั้นต่ำสุดที่จะเข้าร่วมได้ และในหลาย ๆ แห่ง ชาวชนบทสามารถที่จะร่วมลงทุนในกิจกรรมหลาย ๆ ประเภทได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวชนบทคิดต้นทุนให้กับตนเองในการดำเนินงานและจะระมัดระวังรักษากิจกรรมที่ทำขึ้น เพราะเขามีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ซึ่งต่างไปจากสภาพที่การลงทุนและการปฏิบัติงานทั้งหมดจากปัจจัยภายนอก จะมีอะไรเสียหายก็ไม่เดือดร้อนมากนัก และ

---

[๑๐]เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, **การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบทในการบริหารงาน พัฒนาชนบท**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๗), หน้า ๘๒.

การบำรุงรักษาก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะเมื่อไม่ใช่ของเขา เขาก็จะไม่บำรุงรักษา ไม่รักและหวงแหน นอกจากนั้น การร่วมปฏิบัติงานด้วยตนเองจะทำให้ได้รับการเรียนรู้ การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด และเมื่อเห็นประโยชน์ก็จะสามารถดำเนินกิจกรรมชนิดนั้นด้วยตนเองต่อไปได้

ขั้นที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งอีกเหมือนกัน เพราะถ้าการติดตามประเมินผลจากการมีส่วนร่วมของชาวชนบท แต่ดำเนินการโดยบุคคลภายนอก ชาวชนบทย่อมจะไม่ได้ประเมินตนเองด้วยว่างานที่ทำไปนั้น ได้รับผลดี ได้รับประโยชน์อย่างไรหรือไม่ การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไปถึงอาจประสบความยากลำบากเพราะชาวชนบทไม่ได้ประเมินด้วยตนเองให้รู้แจ้งว่าดีหรือไม่อย่างไร ถึงแม้จะมีผู้โต้แย้งว่าการประเมินที่เที่ยงธรรมที่สุดน่าจะมาจากบุคคลภายนอกที่ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมนั้น ๆ แต่ถ้าคิดถึงจุดมุ่งหมาย การพัฒนาที่จะมุ่งพัฒนาคน การคำนึงถึงแต่ความเที่ยงธรรมในแนวความคิดของบุคคลภายนอกย่อมไร้ประโยชน์ การผสมผสานระหว่างคนภายนอกกับชาวชนบทน่าจะเกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์มากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากส่วนประกอบของคนนอกที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมจะเป็นชาวชนบทในหมู่บ้านอื่น ๆ มาร่วมประเมินด้วย ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ไม่น้อยเพราะนอกจากจะเป็นการเผยแพร่กิจกรรมออกไปแล้วชาวชนบทจะเข้าใจและมองเห็นคุณค่าของสิ่งต่างๆ คล้ายคลึงกับชาวชนบทด้วยกันเอง

๒.๒.๓ ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ณรงค์ ณ เชียงใหม่ กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีความสำคัญคือ[๑๑]

๑) ประชาชนยอมรับในโครงการนั้น และเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน

๒) ประชาชนมีความรู้สึกผูกพัน รู้สึกเป็นเจ้าของมากขึ้น

๓) ลดความขัดแย้ง การดำเนินการโครงการจะราบรื่น ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น

๔) โครงการจะให้ประโยชน์ต่อชุมชนมากขึ้น และระดมทรัพยากรในการพัฒนา

๕) ช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชน

---

[๑๑] ณรงค์ ณ เชียงใหม่, “การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”, **วารสารรูสมิแล**, ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๑): ๔๘ - ๖๗.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม[๑๒] ได้ระบุว่าความสำคัญของการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการกำหนดนโยบาย มีความสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง โดยการทำให้ความไม่พอใจของประชาชนต่อโครงการหรือนโยบายของรัฐ แทนที่จะแสดงออกในรูปของการทำลาย หรือการใช้ความรุนแรง ก็ให้มีทางระบายออกได้โดยการยื่นหนังสือ การเจรจาอย่างสันติ ที่ยืนอยู่บนความไว้เนื้อเชื่อใจต่อกัน มีการใช้ข้อมูลในการประกอบการเจรจา ใช้หลักการของความมีเหตุผลและการประนีประนอม เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและแก่ประเทศชาติอย่างแท้จริง

๒. การเปิดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะในนโยบาย ยังทำให้ผู้บริหารประเทศสามารถเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งที่มาอันหลากหลายผู้มีอำนาจตัดสินใจในนโยบายก็มีทางเลือกได้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้การตัดสินใจนโยบาย สามารถกระทำได้อย่างรอบคอบและรอบด้านมากขึ้นด้วย ในกรณีนี้ยังเป็นการช่วยลดผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าอีกด้วย

๓. ในการกำหนดนโยบาย หรือดำเนินโครงการของรัฐ หากเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมโดยผ่านกระบวนการที่ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของทุก ๆ ฝ่ายแล้ว ไม่ว่าจะมีส่วนร่วมโดยผ่านรูปแบบใด ๆ ก็ตาม จะทำให้โครงการดังกล่าวนั้น ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและมีความชอบธรรมมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่หลาย ๆ ฝ่ายได้ร่วมกันกำหนดและมีส่วนร่วมในการสร้างขึ้นมา นอกจากนี้ ประชาชนก็จะเกิดการยอมรับและอาจทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนเป็นเจ้าของโครงการร่วมกันอีกด้วย

๔. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการก่อรูปโครงการของรัฐนั้น ถือว่าเป็นกลไกอันสำคัญกลไกหนึ่งในการที่ประชาชนจะสามารถตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจสำหรับตัดสินใจของรัฐอันทำให้การกำหนดโครงการสามารถกระทำได้อย่างโปร่งใส ลดการทุจริตและข้อผิดพลาดต่าง ๆ ลงได้ ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นมิติอันสำคัญของระบบการปกครองการบริหารที่เรียกว่า “ธรรมาภิบาล”

---

[๑๒] สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, **การพัฒนา การจัดการความขัดแย้ง การมีส่วนร่วม และสังคมเข้มแข็ง**, (กรุงเทพมหานคร: สุภัชนิญค์ พริ้นติ้งกรุ๊ป, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๖.

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา พบว่ามีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลายทัศนะดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของการพัฒนา

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาว่า มาจากภาษาบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุและสิ่งแวดล้อมต่างๆ เรียกว่าพัฒนา หรือวัฒนา เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ก็ไม่เรียกว่าการ พัฒนา ขณะเดียวกัน การพัฒนามิได้หมายถึงการเพิ่มขึ้นของปริมาณสินค้าหรือรายได้ของประชาชน เท่านั้น แต่หมายความรวมไปถึงการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนด้วย[๑๓]

จินตวีร์ เกษมศุข ได้ให้ความหมายของการพัฒนา หมายถึง แนวความคิดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีแผน โดยผ่านเข้าไปในกลไกของรัฐ ซึ่งรัฐจะกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาจากปัญหาและความต้องการของประชาชน[๑๔]

พัฒน์ บุญรัตพันธุ์ ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนว่า เป็นกระบวนการ อย่างหนึ่งที่รัฐบาล นำมาใช้เพื่อเป็นการกระตุ้น เสริมสร้างท้องถิ่นให้ก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการดูแลตนเองตามระบบประชาธิปไตย[๑๕]

---

[๑๓] วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, **การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟอร์เพช, ๒๕๕๙), หน้า ๘.

[๑๔] จินตวีร์ เกษมศุข, **หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน,** (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๔

[๑๕] พัฒน์ บุญรัตพันธุ์, **การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๗), หน้า ๑.

สัญญา สัญญาวิวัฒน ได้ให้ความหมายของการพัฒนาว่าการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (Directed change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า (planned change)[๑๖]

สานิตย์ บุญชู ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนว่า เป็นการมุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นกระตุ้นประชาชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือ เกิดความคิดริเริ่ม เพื่อให้ประชาชนเข้ามาร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ให้เกิดการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา[๑๗]

วิรัช เตียงหงษากุล ได้ให้ความหมายของคำว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึงเป็นกลยุทธ์ในการทำงานอย่างหนึ่ง ซึ่งละเอียดอ่อน และมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การพัฒนาชุมชนยังเป็นกระบวนการ คือ เป็นการนทำงานที่มีขั้นตอนและต่อเนื่อง เป็นการทำงานกับประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในชนบท ดังนั้น ถ้าใช้กระบวนการพัฒนาชุมชนเข้าช่วยในการพัฒนาชนบทแล้วการพัฒนาชนบทมีแนวโน้มอย่างมากที่จะประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการพัฒนาชุมชนสามารถช่วยให้การพัฒนาชนบทสำเร็จถ้าได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง[๑๘]

Arthur Dunham กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน เป็นการรวมกำลังดำเนินการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้มี ความเป็นปึกแผ่นและดำเนินการไปในแนวทางที่บุคคลต้องการโดยอาศัยความร่วมกำลังของ ประชาชนในชุมชนนั้นในการช่วยเหลือตนเองและร่วมมือกันดำเนินงาน อย่างไรก็ตามมักจะได้รับ ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการจากหน่วยงานราชการหรือองค์การอาสาสมัครอื่น ๆ[๑๙]

---

[๑๖] สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๗๓.

[๑๗] สานิตย์ บุญชู, **การพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕), หน้า ๗.

[๑๘] วิรัช เตียงหงษากุล, “หลักการพัฒนาชุมชน บทบาทของสถาบันการศึกษากับการพัฒนาชุมชนชนบท”, **วิทยานิพนธ์สาขาพัฒนาชุมชน ภาควิชาสังคมศาสตร์**, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๒๙), หน้า ๘

[๑๙] Arthur Dunham, “The Outlook for Community Development”, **The Social Welfare Forum**, (Proceedings of The National Conference on Social Welfare, 1985), p. 23.

ณรงค์ ศรีสวัสดิ์ ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนว่า เป็นการใช้ทรัพยากรส่วนใหญ่ในท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความคุ้มค่า และถ้าหากว่าชุมชนขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จำเป็นแก่การเปลี่ยนแปลง ฝ่ายรัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชนจะช่วยจัดหาสิ่งจำเป็นที่ขาดแคลนนั้นได้[๒๐]

กรมการพัฒนาชุมชน ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชน หมายถึง การพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง เพื่อนบ้านและชุมชนให้มาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เป็นวิธีการที่นำการบริการของรัฐบาลกับความต้องการของประชาชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น[๒๑]

วสิษฐ์พล กูลพรม ได้ให้ความหมายของการพัฒนาว่า คือ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เพื่อความก้าวหน้าของสิ่งที่เป็นอยู่ตามความต้องการของประชาชนภายในชุมชนหรือสังคม โดยใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความคุ้มค่า เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชน สังคมที่ดีกว่าเดิม[๒๒]

สัญญา สัญญาวิวัฒน์[๒๓] ได้ให้ความหมายของการพัฒนา ว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่การกำหนดทิศทาง (Directed Change) หรือ การเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า (Planned Change)

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี[๒๔] ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง การกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า

สรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง กระบวนการส่งเสริมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนสังคม และวิถีชีวิตของประชาชนที่ได้รับการพัฒนา ทำให้เกิดการถ่ายทอด การส่งต่อองค์ความรู้ และ

---

[๒๐] ณรงค์ ศรีสวัสดิ์, **สังคมวิทยาชนบท**, (กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๔๘.

[๒๑] กรมการพัฒนาชุมชน, **ภูมิปัญญาไทย**, (กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐.

[๒๒] วิสิษฐ์พล กูลพรม, “การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน”, **รายงานการวิจัย**, (คณะสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน, ๒๕๖๐), หน้า ๑๘.

[๒๓] สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **การพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕), หน้า ๔๔.

[๒๔] ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, **หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์, ๒๕๒๖), หน้า ๓๒.

เกิดเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชนโดยต้องได้รับการช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชนในการขับเคลื่อนการพัฒนา

๒.๒.๒ ลักษณะของการพัฒนา

สนธยา พลศรี ได้กล่าวถึงลักษณะของการพัฒนาที่สำคัญว่า[๒๕]

๑. เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เช่น ด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นหรือให้มีความเหมาะสม อันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวเท่านั้น หรืออาจจะเรียกได้ว่าต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ

๒. มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนและอย่างต่อเนื่องกัน โดยแต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นลำดับ ไม่สามารถข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งได้

๓. มีลักษณะเป็นพลวัต คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบรวดเร็วหรือช้าๆ ปริมาณมากหรือน้อยก็ได้

๔. เป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใครด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้น ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า

๕. เป็นวิธีการ การพัฒนาเป็นมรรควิธี หรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน ต่างก็เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง

๖. เป็นปฏิบัติการ คือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ไม่เป็นเพียงแนวความคิด หรือเป็นเพียงรายละเอียดของแผนและโครงการเท่านั้น เพราะการพัฒนาเป็นวิธีการที่ต้องนำมาใช้ปฏิบัติจริงจึงจะเกิดผลตามที่ต้องการ

๗. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกประเภทเดียวที่สามารถจัดทำแผน โครงการ และคิดค้นวิธีการพัฒนาตนเองและสิ่งต่างๆได้ การเปลี่ยนแปลงใดก็ตามถ้าไม่ได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์แล้ว จะไม่ใช่การพัฒนา แม้ว่าจะมีลักษณะอื่นๆ เหมือนกับการพัฒนาก็ตาม

---

[๒๕] สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๕๗.

๘. ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ ทำให้มนุษย์และสังคมมีความสุข เพราะการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์นั่นเอง

๙. มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด คือ สามารถบอกได้ว่าลักษณะที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น เปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการชี้วัดในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านคุณภาพ ปริมาณ สิ่งแวดล้อม ความคงทนถาวร การประเมินผลจากผู้ที่เกี่ยวข้องว่ามีความเหมาะสมหรือพึงพอใจหรือไม่ และระดับใด เป็นต้น

๑๐. สามารถเปลี่ยนแปลงได้ การพัฒนานอกจากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อมนุษย์ สังคม และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์แล้ว รูปแบบ กระบวนการ และวิธีการพัฒนาเองก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากมนุษย์และสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการพัฒนา จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยการพัฒนาใหม่ๆ จึงเกิดขึ้นเสมอ

สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ ได้กล่าวถึง ลักษณะของการพัฒนาชุมชน ได้ดังนี้[๒๖]

๑. เป็นการดำเนินงานโดยและใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ ไม่พึ่งพาบุคคลหรือทรัพยากรนอกชุมชน

๒. เป็นการร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน คนในชุมชนกับหน่วยงานของรัฐหรือคนในชุมชนกับภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ

๓. การเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมาย หรือทิศทางสามารถควบคุมได้

๔. เกิดจากความตั้งใจและการกระทำของมนุษย์ ตามแผนและโครงการที่กำหนดขึ้นไม่ใช่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

๕. เป็นการพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชน ให้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเอง บุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและชุมชนให้ได้มาตรฐานตามที่ต้องการ

---

[๒๖]สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, **หลักการสื่อสารมวลชน,** พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๙), หน้า ๒๕.

๖. เป็นกระบวนการในการศึกษา โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณภาพและความพร้อมในการพัฒนา

๗. เป็นกระบวนการจัดองค์กรหรือกลุ่ม เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นกรผนึกกำลังของคนในชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดศักยภาพของชุมชนและนำมาใช้ในกรพัฒนาชุมชนได้

๘. เป็นการนำกลวิธีหรือวิธีการต่าง ๆ มาใช้

๙. มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย การพัฒนาชุมชนเป็นของชุมชน ดำเนินการโดยคนในชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน เป็นการให้สิทธิเสรีภาพ อิสรภาพ เสมอภาค ในชุมชน และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเป็นผู้กำหนดวิธีการดำรงชีวิตของตนเองและชุมชนได้ด้วยตนเอง

๒.๒.๓ เป้าหมายของการพัฒนา

ชาตรี ก่อเกื้อ ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนคือ “กินดี อยู่ดี มีความสุข” ซึ่งประกอบด้วยภาระงานของการพัฒนารวม ๖ ด้าน ได้แก่

๑) พัฒนาคน โดยเฉพาะการพัฒนาให้มีจิตสำนึกในการรักถิ่นที่อยู่ รู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ร่วมแรงร่วมใจในการทำกิจกรรมและแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน โดยอยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

๒) พัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยมีกลุ่มกิจกรรมขยะแลกบุญที่มีวัตถุประสงค์เพื่อบรรเทาปัญหาขยะในชุมชน และส่งเสริมให้ชาวบ้านใช้สารชีวภาพและปุ๋ยอินทรีย์ในการประกอบการเกษตรในชุมชน

๓) พัฒนาการสืบสานภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม โดยใช้กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องร้อยรัดให้ชาวบ้านในชุมชนมาพบปะและทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งนำภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ก่อให้เกิดอาชีพและความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจของชุมชน

๔) พัฒนาคุณภาพชีวิต ให้มีที่อยู่อาศัย มีอาหาราที่ปลอดภัยต่อการบริโภค มีการนำสมุนไพรมาใช้ในการรักษาโรค มีการให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีกองทุนพัฒนาหมู่บ้านของชุมชน

๕) พัฒนาสวัสดิการชุมชน เพื่อเป็นหลักประกันในการดำเนินชีวิตทั้งในด้านการคลอดบุตร การเจ็บป่วย การเสียชีวิต การส่งเสริมสุขภาพ นันทนาการ การศึกษา และการประกอบอาชีพ โดยมีหลักการว่าเมื่อเกิดปัญหาในการดำเนินชีวิตไม่ว่าด้านใดด้านหนึ่ง กองทุนสวัสดิการก็จะช่วยบรรเทาปัญหาเพื่อกลับมาดำรงชีวิตได้ตามปกติ

๖) พัฒนารายได้ โดยมีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรให้เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนที่ทุกคนร่วมกันเป็นเจ้าของ โดยให้ชาวบ้านในชุมชนที่มีความสามารถและความตั้งใจเข้ามาบริหารในรูปแบบธุรกิจของชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างรายได้ ลดปัญหาการว่างงาน ทำให้ชาวบ้านทำงานอยู่ในชุมชน ซึ่งรายได้ส่วนหนึ่งก็นำมาจัดสวัสดิการที่จำเป็นกับชุมชนให้มีความครอบคลุมมากขึ้น[๒๗]

องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืนเชิงพุทธมีอยู่ ๓ ระบบ[๒๘] คือ

๑. ระบบการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) ซึ่งใช้คำว่าพัฒนา โดยมี การนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อสนองความมุ่งหมายทางเศรษฐกิจ ด้วยการดำเนินการเชื่อมโยงกับการพัฒนามนุษย์ (Human Development)

๒. ระบบการพัฒนาคน ซึ่งใช้คำว่า ภาวนา โดยการพัฒนาคนให้ครบทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา การนำเอาปัญญา (Wisdom) กับศีล (Ethics) มา ประสานกัน โดยมีจิตใจ (Mental Qualities) เป็นตัวเชื่อม ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างจริยธรรม (Ethics) แต่มิใช่จริยธรรมตามความหมายตะวันตก และทั้งหมดนี้เรียกว่า แดนของภาวนา

๓. ระบบการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีปัญหาที่เกิดจากปัจจัยสำคัญอันได้แก่ เรื่อง ประชากร ความร่อยหรือของทรัพยากร และเรื่องมลภาวะ

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวการพัฒนาท้องถิ่น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่น พบว่ามีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการพัฒนาท้องถิ่น ไว้อย่างหลากหลายทัศนะดังนี้

ความหมายของการพัฒนาท้องถิ่น

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาไว้ ๓ ประการ[๒๙]

---

[๒๗] จินตวีร์ เกษมศุข, **หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน,** (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๔๐-๔๑

[๒๘] พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), **การพัฒนาที่ยั่งยืน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมะอินเทรนด์, ๒๕๖๑), หน้า ๑๑๕.

[๒๙] สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม,** (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๘๓.

ประการที่ ๑ การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงตามแผนหรือการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง นั่นคือ การพัฒนามิได้เป็นเรื่องธรรมชาติ หากเป็นความพยายามของมนุษย์ พยายามที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยกำหนดทิศทางหรือรายละเอียดเอาไว้ล่วงหน้าว่าจะพัฒนาอะไร พัฒนาอย่างไร ใครจะเป็นผู้พัฒนาและถูกพัฒนา

ประการที่ ๒ เป้าหมายสุดยอดของการพัฒนาอยู่ที่ “คน” คนเป็นทั้งผู้ถูกพัฒนาและรับผลของการพัฒนา มองคนเป็นกลุ่มหรืออยู่ในกลุ่ม ดังนั้นการพัฒนาจึงรวมถึงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม วัฒนธรรม

ประการที่ ๓ เป้าหมายของการพัฒนาคน กลุ่มคนหรือสังคม คือ ความอยู่ดีกินดีด้านต่างๆ หรือสภาพสังคมที่ดี ซึ่งรวมถึงสภาพทางเศรษฐกิจและการเมืองด้วย

ทรรศนะ วิชัยธนพัฒน์ ได้ให้แนวคิดการพัฒนาชุมชนหมายถึง การพัฒนาความคิด ความสามารถของประชาชนให้เกิดการช่วยเหลือตนเองเพื่อนบ้านและชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและความร่วมมือของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน “การพัฒนาชุมชน” เป็นการทำงานร่วมกับประชาชนเพื่อทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นโดยเกิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามความต้องการของประชาชนเพื่อประโยชน์สุขของชุมชนเอง ดังนั้น “การพัฒนาชุมชน” จึงเป็นการทำให้กลุ่มคนดีขึ้นเจริญขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมการปกครองวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมโดยต้องคำนึงถึงความสมดุลในทุกมิติ

กระบวนการทำงานในชุมชนการทำงานกับชุมชนให้ได้ใจให้ได้รักและศรัทธาให้ได้ชื่อว่า “ศรัทธาที่เดินได้” นั่นย่อมหมายถึงการเข้าไปร่วมทุกข์ร่วมสุขกับประชาชนเข้าไปสำรวจค้นคว้าศึกษาหาข้อมูลเพื่อให้ทราบว่าสถานการณ์ของชุมชนเป็นอย่างไรมีปัญหาและต้องการอะไรกระบวนการทำงานสำคัญคือการเข้าไปทำงานกับความคิดของชุมชนเพื่อให้ชุมชนเกิดการทำงานเพื่อการพัฒนาโดยต้องเริ่มจากชุมชนและความสมัครใจพร้อมใจตามความต้องการของชุมชน

การทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชนเพื่อให้เกิดการยอมรับในการเข้าไปทำงานในชุมชนนั้นประเด็นสำคัญคือการเตรียมความพร้อมของคนในชุมชนแต่สิ่งที่สำคัญยิ่งกว่าต้องเตรียมความพร้อมตัวเองให้ได้ก่อนที่จะนำความรู้ การพัฒนาถ้าปราศจากสำนึกและความสมัครใจของชุมชนแล้วก็จะกลายการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนเปรียบเสมือนต้นไม้ที่ไม่มีรากแก้วการทำงานกับชุมชนต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนตามความต้องการที่แท้จริงและความสมัครใจของชุมชนแนวคิดในการพัฒนาชุมชนในความหมายของการ“ ปลุกให้ตื่น ”จึงเป็นการกระตุ้นเตือนให้ประชาชนลุกขึ้นมาร่วมกันทำงานพัฒนาชุมชนตามความต้องการและความสมัครใจที่ต้องการจะเห็นความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นความสามารถที่มีอยู่ไปใช้ในการจัดการกับชุมชน

แต่ถ้าชุมชนยังไม่ตื่นตัวและยังไม่พร้อมที่จะร่วมพัฒนาในฐานะนักพัฒนาก็ต้องหาทางจัดการกับความคิดของชุมชนให้มากขึ้นและในทางปฏิบัติหากการพัฒนามุ่งหวังให้ชุมชนมี “ความยั่งยืน” ในฐานะนักพัฒนาก็จำเป็นต้องส่งเสริมการจัดกระบวนการชุมชนเพื่อให้เกิด

การที่จะเสริมสร้างพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งจำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับความต้องการของชุมชนเศรษฐกิจสังคมขนบธรรมเนียมประเพณีภาษาการปกครองการเมืององค์กรในชุมชนสภาพแวดล้อมและปัญหาความเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนปัจจัยสำคัญคือการส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพผู้นำชุมชนจากภายในชุมชนเองในชุมชนให้ถี่ถ้วนครอบคลุมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เพื่อจะได้เข้าใจถึงระบบชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์และแตกต่างกันในส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องซึ่งมีผลต่อการผลักดันสู่การเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่แน่นอน

ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงกระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การพัฒนาชุมชนจึง

ต้องมีลักษณะที่เป็นกระบวนการ เป็นวิธีการ เป็นโครงการ พร้อมทั้งเป็นกระบวนการทางสังคม มีลักษณะดังนี้

๑. การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ (Process) คือมีความต่อเนื่องของปฏิกิริยาโต้ตอบต่อกันของคนในสังคม การพัฒนาชุมชนต์องมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันจะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ได์

๒. การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการ (Method) ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้จึงต้องกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการให้ชัดเจน มีการสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาล ความต้องการของประชาชนในชุมชนและการเหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของชุมชน

๓. การพัฒนาชุมชนเป็นโครงการ (Program) ประกอบด้วยเนื้อหาและแผนงานย่อยที่เน้นความริเริ่มของชุมชน การสนับสนุนของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน การสนับสนุนจากรัฐบาล และการประสานงานกันระหว่างบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นต้น

๔. การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการทางสังคม (Social Process) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดทางอารมณ์ อันก่อให้เกิดพฤติกรรมมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนการพัฒนาชุมชนจึงต้องใช้แรงจูงใจกระตุ้นให้ประชาชนมีการตื่นตัวเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา (Movement) ไม่เฉื่อยชาและท้อถอย[๓๐]

---

[๓๐] ประเวศ วะสี, **ประชาคมตำบล**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มติชน, ๒๕๔๑), หน้า ๑๐.

๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ พบว่ามีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลายทัศนะดังนี้

ความหมายของทัศนคติ

สามารถ เลิศโอภาส กล่าวถึง ทัศนคติว่าเป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความชอบหรือไม่ชอบในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งมีผลต่อการกระทำและความสำเร็จในการกระทำสิ่งนั้นๆ ด้วย ทั้งนี้ยังรวมไปถึงความสนใจ ความเต็มใจ และความเพียรพยายามในการเรียนภาษาต่างประเทศเป็นภาษาที่สองอีกด้วย[๓๑]

Klein อธิบายว่าผู้เรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อภาษาที่สอง จะส่งผลให้ประสบผลสำเร็จมากกว่าผู้เรียนที่มีทัศนคติไม่ดี[๓๒]

อรุณี วิริยะจิตรา กล่าวว่า ภาษาสามารถจำแนกเป็นชนิดใหญ่ๆ ได้ ๓ ชนิด คือ

๑. ภาษาแรก หมายถึง ภาษาที่เด็กพูดได้เป็นภาษาแรก เพราะเป็นภาษาที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูใช้พูดกันในครอบครัว

๒. ภาษาที่สอง หมายถึง ภาษาอื่นที่ผู้เรียนเรียนเพื่อใช้รองไปจากภาษาแรก ภาษาที่สองนี้อาจเป็นภาษาราชการหรือภาษาที่ใช้ในการสื่อสารในการเรียนการสอนในโรงเรียน ในประเทศที่เคยเป็นอาณานิคม

๓. ภาษาต่างประเทศ หมายถึง ภาษาอื่นที่ผู้เรียนเพื่อใช้ติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้ภาษานั้นทั้งนี้อาจเพื่อจุดมุ่งหมายในการแสวงหาความรู้ เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อเหตุผลทางการเมืองหรือค้นคว้า[๓๓]

---

[๓๑] สามารถ เลิศโอภาส, “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ แรงจูงใจ กิจนิสัยในการเรียน พฤติกรรมกล้าแสดงออกและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จังหวัดราชบุรี”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๙), หน้า ๘๓.

[๓๒] Klein, J.I. (1990). **Feasibility theory: A resource-munificence model of work motivation and behavior. Academy of Management Review**, 15, 646-665.

[๓๓] อรุณี วิริยะจิตรา, **การเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒), หน้า ๔๕.

Reimannกล่าวว่า แรงจูงใจเป็นกุญแจสำคัญในการเพิ่มความสำเร็จในการเรียนรู้ภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ เนื่องจากมีอิทธิพลต่อการสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาการเรียนภาษาให้บรรลุผลสำเร็จ[๓๔]

สุมิตรา อังวัฒนกุล กล่าวถึงการเรียนการสอนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศว่า “ไม่ว่าจะเป็นภาษาใดจุดมุ่งหมายยังมีเหมือนๆกัน โดยทั่วไปแล้วมักจะมีจุดหมายที่จะพัฒนาปัญญาของผู้เรียน ให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษานั้นในการสื่อสารกับชาวต่างประเทศได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและเป็นที่เข้าใจกันได้ในหมู่ชน นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจถึงวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตของชนชาติเจ้าของภาษานั้นได้ถ่องแท้ขึ้น สามารถใช้ภาษานั้นๆ เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อขั้นสูงหรือในต่างประเทศได้”[๓๕]

Masgoret& Gardner ได้อธิบายว่าการมีแรงจูงใจที่ดีต่อการเรียนภาษาช่วยผลักดันผู้เรียนให้มีความพยายามหรือความกระตือรือร้นในการเรียนภาษาที่ ๒ ผู้เรียนจะเรียนภาษาอย่างตั้งใจและอย่างมีเป้าหมาย อีกทั้งแรงจูงใจในตัวผู้เรียนจะเป็นตัวกระตุ้นผู้เรียนในการเสาะหาพฤติกรรม หรือกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับวิธีการเรียนภาษาซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น และจะนำไปสู่การบรรลุผลในการเรียนภาษาที่ ๒ ซึ่งต่างกับผู้เรียนที่มีแรงจูงใจต่อการเรียนภาษาในระดับต่ำ[๓๖]

ดีเด่น เบ็ญฮาวัน กล่าวว่า ทัศนคติมีความสำคัญเทียบเท่ากับความถนัดซึ่งจะชี้ความสำเร็จหรือล้มเหลวในการเรียนรู้ภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ การมีทัศนคติที่ดีของผู้เรียนสามารถทดแทนความถนัดน้อยที่ผู้เรียนมีต่อการเรียนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศให้ประสบผลสำเร็จได้ นอกจากนี้ทัศนคติของผู้เรียนยังส่งผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนอีกด้วย

---

[๓๔] Reimann, A., **Motivation for acquiring English as a second language: An investigation of Chinese and German native speakers**, (TokohaGakuen University. Faculty of foreign studies, 2001), p. 77.

[๓๕] สุมิตรา อังวัฒนกุล, **วิธีสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๓.

[๓๖] Masgoret, A.M. &Gardner, R.C., **Attitudes, Motivation, and Second Language Learning : A Meta-Analysis of Studies Conducted By Gardner and Associat**es, (Language Learning, 53 : 1, 2003): 123-163.

กล่าวคือ การมีทัศนคติเชิงบวกเอื้อต่อการมีพฤติกรรมการเรียนที่ดีหรือการเลือกใช้กลวิธีการเรียนภาษาที่เหมาะสมกว่าการมีทัศนคติเชิงลบซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนที่ไม่เหมาะสม[๓๗]

Hudson กล่าวว่า มีส่วนช่วยผู้เรียนให้ได้รับประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมซึ่งสามารถนำมาใช้ในการเรียนภาษาที่ ๒ ได้เช่น เป็นเครื่องมือยังประโยชน์ในการเรียนในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย การสมัครงาน ความต้องการค่าตอบแทนที่สูงกว่าในการทำงาน ความเข้าใจการอ่านวัสดุทางเทคนิค การแปลงาน หรือยกระดับฐานะทางสังคม[๓๘]

Gardner and Lambert พบว่า ผู้เรียนภาษาที่ ๒ มีความต้องการอยากรู้จักเจ้าของภาษาเป้าหมาย และสนใจที่จะเรียนรู้หรือเข้าใจวิถีชีวิตของประชาชนเจ้าของภาษา ส่วนการปรับตัวเชิงใช้ประโยชน์ของผู้เรียนต่อการเรียนภาษานั้น จุดประสงค์เกี่ยวกับการเรียน เช่น เพื่อให้สอบผ่านตามเกณฑ์ที่โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยกำหนด หรือใช้เป็นเครื่องมือสร้างความก้าวหน้าในการทำงาน[๓๙]

Oxford and Shearinกล่าวว่า สำหรับผู้เรียนที่มีแรงจูงใจภายในต่อการเรียนภาษาที่สองนั้น ผู้สอนไม่ต้องกังวลในเรื่องการหาแนวทางเพื่อกระตุ้นผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนด้วยตนเองอยู่แล้ว ผู้เรียนจึงมีความพยายามอย่างมากต่อกระบวนการการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในการเรียนรู้ภาษาที่สอง[๔๐]

Yu ได้ให้ความเห็นว่านอกจากปัจจัยด้านการมีแรงจูงใจที่ดีต่อการเรียนภาษาของผู้เรียนเองแล้ว ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งในและนอกห้องเรียนนั้น คือ ปัจจัยในด้านพฤติกรรมการวางแผนการเรียน การสนใจหรือตั้งใจเรียนซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในการเรียนภาษาที่ ๒ หรือ ภาษาต่างประเทศ[๔๑]

---

[๓๗] ดีเด่น เบ็ญฮาวัน, “ทัศนคติและพฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่มีความรู้ภาษาอังกฤษในระดับต่ำ”, **วิทยานิพนธ์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๑.

[๓๘]Hudson, G., **Essential introductory linguistics**, (Blackwell Publishers, 2000), p. 25.

[๓๙]Gardner, R.C.& Lambert, W.(1972). Attitudes and Motivations in second language learning. Rowley, Massachusettes : Newbury House.

[๔๐] Oxford, R., & Shearin, J. (1994). Language learningmotivation : Expanding the theoretical framework. The Modern Language Journal, 78 (1), 12-28.

[๔๑]Yu, Z. (2006). Acquisition of early literacy. Early Childhood Education, 322, 19-23. (in Chinese)

๒.๕ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเข้มแข็ง พบว่ามีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลายทัศนะดังนี้

๒.๕.๑ ความหมายของการพึ่งตนเอง

อำนาจ เมฆนพรัตน์[๔๒] กล่าวว่าแนวคิดการพึ่งตนเองเป็นกระบวนการให้การศึกษาและพัฒนาความสามารถของบุคคล โดยการดึงศักยภาพของบุคคลออกมาใช้ ทำให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น ลดการพึ่งพิงจากภายนอก แต่ยังคงการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างคนในกลุ่มหรือชุมชน ซึ่งนำไปสู่ชุมชนพึ่งตนเองได้ต่อไป ดังนั้นการพึ่งตนเองในด้านการเกษตรหมายถึงการที่เกษตรกรรู้จักการพึ่งตนเองในการผลิตการเกษตร มีรูปแบบที่เอื้อประโยชน์ที่และเพิ่มมูลค่าการผลิต ทำให้มีความสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ ช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ไม่มีหนี้สิน และมีการออมเงินไว้ไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน มีสิ่งของจำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว รวมทั้งเกษตรกรไม่ต้องดิ้นรนไปหางานต่างถิ่น มีความสามารถในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง สามารถพิจารณาและคิดค้นวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ในเบื้องต้น

สัญญา สัญญาวิวัฒน์[๔๓] ได้ให้ความหมายการพึ่งตนเองของชุมชนชนบทด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การที่คนในชุมชนชนบทมีความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่ายหรือความพออยู่พอกินของคนในชุมชนไม่มีหนี้สินชนิดที่ไม่อาจชดใช้คืน(สามารถมีหนี้สินจากการลงทุนเพื่อเกษตรกรรมหรือธุรกิจได้)

บำเพ็ญจิต แสงชาติ[๔๔]ได้ให้ความหมายการพึ่งตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมีความเป็นอิสระและความสามารถในการประกอบอาชีพ และการแก้ไขปัญหาชีวิตทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สุขภาพและสังคมตามแนวทางที่ทรัพยากรที่หามาได้อย่างพลวัต โดยพึ่งพาคนอื่นหรือภายนอกน้อยที่สุด สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ในสังคมที่เปลี่ยนไป และเทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่ด้วยตนเองและหรือด้วยการมีส่วนช่วยเหลือของครอบครัว

---

[๔๒] อำนาจ เมฆนพรัตน์, “การพึ่งตนเองของเกษตรกรในโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบผสมผสานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร”, **รายงานการวิจัย**, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒.

[๔๓] สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชุมบท**, (กรุงเทพมหานคร: สภาวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๑.

[๔๔] บำเพ็ญจิต แสงชาติ, **การพึ่งตนเองของผู้มีอาชีพถีบจักรยานสองล้อในเขตเทศบาลนครขอนแก่น (กรณีศึกษา), ในโครงการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร: เอดิสันเพรสโปรดักส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐.

เสรี พงศ์พิศ[๔๕] ได้กล่าวถึง สามขั้นของการแก้ปัญหาความยากจน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ๑) รอด (Survive) รอดจากความทุกข์ยากอันเนื่องมาจากปัญหาสารพัด โดยเฉพาะปัญหาเศรษฐกิจ เป็นวงจรอุบาทว์ที่หาทางออกไม่ได้ โดยเฉพาะหนี้สิน รอด เป็นฐานคิดที่แตกต่างจากที่เป็นอยู่วันนี้ที่เน้นกันที่ รวย คำสัญญาที่ใคร ๆ ให้กับชาวบ้านมานานหลายสิบปี โดยเริ่มจากการทำบัญชีรายจ่ายของครัวเรือน เพื่อจัดการชีวิตให้มีระบบและระเบียบแบบที่ทำให้รอด ไม่ใช่มุ่งให้รวยด้วยการระเบิดจากข้างใน มาจากการเรียนรู้ ซึ่งถ้าเรียนรู้จริงก็จะมีการเปลี่ยนแปลงจากภายใน ไม่ใช่ยัด ๒) พอเพียง (Sufficient) พอเพียงคืออยู่ดี กินพอดี ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ไม่โลภมาก ไม่เบียดเบียนคนอื่น ไม่เบียดเบียนธรรมชาติ มีคุณธรรมนำการทำมาหากินและการอยู่ร่วมกันมี ความสุขตามอัตภาพ พอเพียงเป็นเรื่องของการจัดระเบียบสังคมให้มีระบบและโครงสร้างที่พอเพียงมีคุณธรรมยุติธรรมกับทุกคน รวมถึงระบบการจัดการทุนท้องถิ่น ทุนทรัพยากร ทุนความรู้และปัญญาทุนทางสังคม ดังนั้นเพื่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ เราจึงต้องกลับ คืนสู่รากเหง้า เพื่อจะได้ค้นหาตัวแบบของความพอเพียง และหาทางสืบทอดอย่างเหมาะสม การคืนสู่รากเหง้าไม่ใช่กลับไปหาอดีตเพื่ออยู่กับอดีต แต่เชื่อมอดีตกับปัจจุบันเพื่อสานอนาคต ๓) ยั่งยืน (Sustainable) ปัญหาต่างๆ แก้ไขได้ แต่ไม่ค่อยยั่งยืน เพราะมักเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ความยั่งยืนหมายถึงอยู่ได้อย่างมั่นคง มีหลักประกันว่าจะไม่ล้มลุกคลุกคลาน มีระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นที่พึ่งตนเองของชุมชนและเครือข่าย สามารถจัดการการกินการอยู่ได้อย่างพอเพียง มีระบบและโครงสร้างที่มีหลักประกันสิทธิเท่าเทียมกันของผู้คน มีระบบโครงสร้างสังคมเศรษฐกิจที่มั่นคง สามารถยืนหยัดอยู่ได้ในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งปัจจัยสำคัญของการพัฒนาความยั่งยืนเหล่านี้ คือ การเรียนรู้ ซึ่งทำให้เกิดความรู้และปัญญา และการจัดการทำให้เกิดระบบความสามารถในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนต่อไป

๒.๔.๒ องค์ประกอบของการพึ่งตนเอง

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของชุมชนไว้ ๓ ประการ[๔๖] คือ

๑) องค์ประกอบด้านมนุษย์ เป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในชุมชน จากวิวัฒนาการของมนุษย์ เป็นต้นมาจนถึงวันนี้ มนุษย์ชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม หรือนอกจากจำเป็นต้องรวมกันเป็นกลุ่ม สรุปได้ว่าในทุกชุมชนไม่มีใครเลยถูกทอดทิ้งอยู่คนเดียว โดยไม่มีการไปมาหาสู่ติดต่อกับบุคคลอื่นในชุมชนนั้น การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มมีหลากหลายลักษณะ และหลายรูปแบบ เช่น ครอบครัว กลุ่มพ่อค้า เป็นต้น คือ มีทั้งกลุ่มที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตลอดจนกลุ่มที่เรียกว่า

---

[๔๕]เสรี พงศ์พิศ, **เศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนายั่งยืน,** (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๗๒.

[๔๖] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗.

กลุ่มปฐมภูมิ และกลุ่มทุติยภูมิ ความจำเป็นที่มนุษย์จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น หรือกลุ่มอื่น ก็เนื่องจากกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน และคนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มใดๆ ก็ตามย่อมมีความสัมพันธ์ต่อสมาชิกในกลุ่มเดียวกันหรือกับกลุ่มอื่นๆ อีกเป็นลูกโซ่เกี่ยวพันกันไปสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ขององค์ประกอบด้านมนุษย์

๒) องค์ประกอบด้านสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น สิ่งที่มนุษย์คิดค้นประดิษฐ์ขึ้นมีหลากหลายลักษณะ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม และได้นำไปใช้ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเครื่องอำนวยความสะดวก หรือสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลม อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย เครื่องทุ่นแรง รถยนต์ นอกจากสิ่งที่เป็นวัตถุแล้ว มนุษย์ยังสร้างแนวความคิด ปรัชญา ค่านิยม ความเชื่อ ความรู้ต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งนั้น องค์ประกอบเหล่านี้แตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน ซึ่งมีสภาพ และระดับต่างกัน การประดิษฐ์คิดค้นของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด และสืบต่อกันไปตลอดเวลา สิ่งทั้งหลายที่มนุษย์คิดค้นขึ้นมานี้จะมีความสัมพันธ์กันต่อกันในแต่ละชนิดของมันเอง ความสัมพันธ์เหล่านี้คล้ายๆ กับลูกโซ่ที่ต่อกันเป็นช่วงๆ อันเป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์ภายในองค์ประกอบของสิ่งที่มนุษย์คิดค้นขึ้น เช่น สร้างรถยนต์ขึ้นมาก็นำไปวิ่งบนถนนที่สร้างขึ้นมา และอาจจะทำให้เกิดฝุ่นปลิวไปสร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านหรือสามารถที่จะขนส่งผลผลิตพวกพืชผัก ผลไม้ไปขายในตลาดได้เร็วขึ้น เป็นต้น

๓) องค์ประกอบด้านสิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้น สิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้นมาหมายรวมทุกอย่าง ที่เกี่ยวข้องกับพืช สัตว์ ทรัพยากรธรรมชาติทั้งหลาย ซึ่งทุกชุมชนจะมีสิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้นเป็นส่วนประกอบอยู่ทั้งนั้น สิ่งต่างๆ แต่ละชนิดในชุมชนที่ธรรมชาติสร้างขึ้นจะมีความสัมพันธ์ต่อกันเหมือนองค์ประกอบที่กล่าวมาแล้วทั้ง ๒ ประเภท เช่น สภาพอากาศที่แห้งแล้งจะทำให้ดินแตกระแหง และไม่มีน้ำเพียงพอสำหรับการเจริญเติบโตของพืชผลทั้งหลาย เป็นต้น

ยุทธนา ศิริวรรณ[๔๗] สรุปไว้ว่า ทรัพยากรของมนุษย์ที่มีศักยภาพในการพึ่งตนเองได้นั้นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ คือ ๑) มีการถือครองที่ดินอย่างสมดุล ๒) ได้รับการฝึกอบรม ๓) มีการศึกษา และ ๔) มีทักษะในการประกอบอาชีพ และจะต้องพึ่งตัวเองได้ใน ๕ ด้าน ได้แก่

๑. ด้านเทคโนโลยี คือ การมีความสามารถในการเลือกสรร การใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์และการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม

---

[๔๗]ยุทธนา ศิริวรรณ,ศักยภาพในการพึ่งตนเองของชุมชนชนบทไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาชุมชน บ้านสามขา ตำบลคำป่าหลาย อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร, **รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร: ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย, ๒๕๔๔)

๒. ด้านเศรษฐกิจ คือ การมีความสมดุลระหว่างการผลิตและการบริโภคมีขีดความสามารถในการผลิต มีการแลกเปลี่ยนผลผลิตกันภายในชุมชน และมีการจัดกลุ่มกันทางเศรษฐกิจชุมชน

๓. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ คือ การมีทรัพยากรในชุมชนอย่างเพียงพอ มีกรรมสิทธิ์ในทรัพยากร สามารถใช้ประโยชน์ได้ และมีการอนุรักษ์ควบคู่ไปด้วย

๔. ด้านจิตใจ คือ มีความขยันหมั่นเพียร การเห็นแต่ประโยชน์ส่วนรวม และการมีคุณธรรมหรือธรรมะทางศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

๕. ด้านสังคม คือ สังคมในชุมชนจะต้องมีความเป็นปึกแผ่น คนในชุมชนมีความสามัคคี รวมทั้งการมีองค์กรหรือสถาบันที่หลากหลายและทำงานร่วมกัน

องค์ประกอบทั้ง ๓ ประการ นี้จะความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลา แต่อย่างไรก็ตามองค์ประกอบดังกล่าวนี้จะมีความเจริญที่ไม่เท่าเทียมกัน เพราะว่ามีตัวบงการ (Control Point) หรือกลไกที่มีบทบาทในการควบคุม สนับสนุน หรือส่งเสริมองค์ประกอบทั้ง ๓ ของชุมชนให้เจริญก้าวหน้าหยุดอยู่กับที่ หรือมีการเปลี่ยนแปลงไป ตัวบงการสำคัญนี้คือระบบต่างๆ ในชุมชนนั่นเอง ซึ่งมีรายละเอียด[๔๘] ดังต่อไปนี้

(๑) ระบบการปกครอง การบริหารประเทศย่อมขึ้นอยู่กับ การจัดรูปการปกครองอาจเป็นแบบกระจายอำนาจ หรือเป็นรูปแบบรวมอำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง และรูปแบบการปกครองย่อมมีอิทธิพลในการกำหนดหรือบงการองค์ประกอบของชุมชนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น การปกครองแบบคอมมิวนิสต์ แบบเสรีประชาธิปไตย ชุมชนที่มีระบบการปกครองต่างกันย่อมมีเสรีภาพอิสรภาพแสดงออกต่างกันและย่อมส่งผลสะท้อนมาถึงวิถีชีวิตของบุคคลที่อยู่ในชุมชนนั้น

(๒) ระบบเศรษฐกิจ อิทธิพลของระบบเศรษฐกิจ ต่อองค์ประกอบนับว่ามีมากทีเดียว การที่ชุมชนใดชุมชนหนึ่ง หรือประเทศใดประเทศหนึ่งจะเป็นประเทศอุตสาหกรรม หรือเกษตรกรรมนั้น นับได้ว่าเป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลงของชุมชน อย่างประเทศไทยเรามักกล่าวกันอยู่เสมอระบบเศรษฐกิจเป็นแบบเกษตรกรรม ผลผลิตและรายได้ประชาชาติส่วนใหญ่ได้จากผลผลิตทางการเกษตร เครื่องมือที่ใช้ในชุมชนจึงเป็นเครื่องมือเพื่อการเกษตรเสียเป็นส่วนมาก ปัญหาเรื่องการตลาด การผลิต จึงเป็นปัญหาของการเกษตร แต่หากเป็นชุมชนที่ระบบเศรษฐกิจ ขึ้นอยู่กับอุตสาหกรรมมากว่าการเกษตร ชุมชนนั้นก็จะมีเครื่องไม้เครื่องที่ใช้ เพื่ออุตสาหกรรมมากว่าการเกษตรกรรม

---

[๔๘] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙-๒๒.

(๓) ระบบการศึกษา ความเจริญของชุมชนและความล้าหลังของชุมชน เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วจะเห็นว่าระบบการศึกษาได้แผ่ขยายวงกว้างขวาง สมาชิกในชุมชนมีการศึกษาสูง โดยเฉลี่ยแล้วการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เจริญมีมาก เพราะการถ่ายทอดวิชาความรู้ และการคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ย่อมมีมากขึ้นในที่ชุมชนที่สมาชิกในชุมชนนั้นยังไม่มีการศึกษา หรือโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ ระบบการศึกษาย่อมจะสร้างความสัมพันธ์ของทั้งสามองค์ประกอบ ให้สับสนยิ่งขึ้น หรือแบบง่ายๆ อย่างเช่น ชุมชนในเมือง คนในชุมชนมีการศึกษามากกว่าในชนบท สถาบันทางสังคม หรือกลุ่มถาวรมีมากว่าชนบท ซึ่งมีเพียงสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลัก การรวมกลุ่มเพื่อกระทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ก็จะทำให้รูปลักษณะง่ายๆ และกลุ่มสลายตัวไปเมื่อกิจกรรมสิ้นสุดลง

(๔) ศาสนา ตัวกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในชุมชนหนึ่งๆ ที่มีความสำคัญไม่น้อย โดยเฉพาะในชุมชนที่ยังอยู่ในขั้นพัฒนา คือ ศาสนา ศาสนาในที่นี้ย่อมหมายถึงความเชื่อในสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ และการกระทำต่างๆ ทางศาสนา การศึกษาของนักมานุษยวิทยาพบว่า อิทธิพลเรื่องความเชื่อศาสนาหรือลัทธิศาสนาของชุมชนนั้น มีอิทธิพลมากที่จะสร้างความสัมพันธ์ หรือเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของชุมชนหนึ่งไปได้อย่างมาก เช่น ชุมชนที่เอามนุษย์มาฆ่าเพื่อบูชายัญ โดยเชื่อว่าพระเจ้าจะบันดาลประโยชน์ให้หากได้มีการบูชายัญแล้ว

(๕) ตัวบงการอื่นๆ นอกจากตัวบงการใหญ่ทั้งสี่ประการดังกล่าวมาแล้ว ยังอาจมีตัวบงการอื่นๆ อีก เช่นตัวบงการที่ธรรมชาติสร้างสรรค์ให้ เช่น สัตว์ การเกิดอุทกภัย หรือมีอากาศหนาวจัดร้อนจัด มีภูเขาไฟ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อองค์ประกอบของชุมชนอยู่มาก[๔๙]

วรรณี แกมเกตุ[๕๐] ได้สรุปไว้ว่า การพึ่งตนเองของครองครัวและชุมชน หมายถึง การที่ครอบครัวและชุมชนมีความสามารถในการดำเนินการตอบสนองความต้องการของตนเองให้บรรลุเป้าหมายของครอบครัวและชุมชน โดยอาศัยความพยายามและความสามารถของตนเองและหรือร่วมมือกับผู้อื่นที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน เพื่อให้ครอบครัวและชุมชนสามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างอิสระ มั่นคง สมบูรณ์ ซึ่งประกอบด้วยการพึ่งตนเอง ๖ ด้าน ได้แก่

๑. การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี (Technological Self-Reliance) หมายถึง ครอบครัวที่มีเทคโนโลยีที่ใช้ในการประกอบอาชีพหรือดำชีวิตที่เพียงพอ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพมี

---

[๔๙] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒-๒๓.

[๕๐]วรรณี แกมเกตุ, **การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถในการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนบท**, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

ความสามารถในการตัดสินใจเลือกใช้และจัดหา มีความสามารถในการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีความสามารถในการผลิตเทคโนโลยีพื้นบ้านใช้เอง มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้านเทคโนโลยี และมีความสามารถในการซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาเทคโนโลยีให้อยู่ในสภาพที่ใช้ประโยชน์ได้ตามปกติ

๒. การพึ่งตนเองด้านสาธารณสุข (Health Self-Reliance) หมายถึง สมาชิกซึ่งมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพอนามัยที่ดี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันและควบคุมโรค การบำบัดรักษาโรค และฟื้นฟูสุขภาพอนามัย มีความรู้ความสามารถในการปฐมพยาบาลผู้ป่วย มีการประกันสุขภาพ มีภาวการณ์เจ็บป่วยน้อย และหากเกิดการเจ็บป่วย ก็สามารถเข้ารับบริการด้านสาธารณสุข รวมทั้งมีทรัพยากรเพื่อการสาธารณสุขเบื้องตน ตลอดจนมีเครือข่ายในการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านสาธารณสุข

๓. การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ (Economic Self-Reliance) หมายถึง ความสามารในการประกอบการผลิตทางเศรษฐกิจได้อย่างเข้มแข็ง โดยมีปัจจัยการผลิตที่เพียงพอ มีความมั่นคงในอาชีพ มีอัตราการพึ่งพิงครอบครัวต่ำ มีอำนาจในการต่อรองและการแข่งขันทางเศรษฐกิจ มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านอาหารของครอบครัวที่เหมาะสม มีรายได้สมดุลกับรายจ่าย หรือมีรายได้พอเพียงสามารถซื้อหาปัจจัยยังชีพได้ มีการเก็บออม และมีความสามารถในการเพิ่มมูลค่าผลผลิต ตลอดจนการมีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางเศรษฐกิจ

๔. การพึงตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources Self-Reliance) หมายถึง การที่ครอบครัวมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์และเพียงพอ มีความสามารถในการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างคุ้มค่า รวมทั้งมีความสามารถในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่และใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาว ตลอดจนการมีเครือข่ายหรือการร่วมกิจกรรมของกลุ่ม/องค์กรที่ดำเนินกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕. การพึ่งตนเองด้านจิตใจ (Psychological Self-Reliance) หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวมีความเข้มแข็งทางด้านจิตใจในการต่อสู้และแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพมีความสามารถในการคิดวินิจฉัยผลการกระทำของตนเอง มีความมั่นใจในการพึ่งตนเอง มีจิตสำนึกในสาธารณะและมีความคิดริเริ่มที่จะรวมกลุ่มกับผู้อื่นเพื่อการทำงานร่วมกัน

๖. การพึ่งตนเองด้านสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural Self-Reliance) หมายถึง สมาชิกในครอบครัวมีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีความสามารถในการปรับตัวและติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น มีการพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองอยู่เสมอ มีความร่วมมือกันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว

มีส่วนร่วมในกิจกรรมในชุมชน มีการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน มีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม และการเข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายองค์กรทางสังคม

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้ทำการวิจัยการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบทเพื่อกำหนดกรอบแนวความคิดว่า ชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้ จะต้องประกอบด้วยการพึ่งตนเอง ๕ ด้าน คือ[๕๑]

๑. ด้านเทคโนโลยี (Technology: T) มีลักษณะเหมาะสมในสภาพชนบท ซึ่งอาจหมายรวมถึงเครื่องมือ เครื่องใช้พื้นบ้าน และเทคโนโลยีใหม่ ที่มีความทันสมัย หากแต่ควบคุมได้ และควรเป็นเทคโนโลยีที่ผ่านการวิจัยและพัฒนาภายในประเทศ

๒. ด้านเศรษฐกิจ (Economic: E) อยู่ในลักษณะที่สามารถสร้างภาวะสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างความต้องการและขีดความสามารถการสนองความต้องการเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีพัฒนาการต่อเนื่องมีประสิทธิภาพในการแข่งขันกับภายนอก สามารถในการออมและการลงทุน สามารถรวมกลุ่มเพื่อการผลิตและการตลาด ตลอดจนมีการวางแผนสำหรับอนาคตด้วย

๓. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ (Resource: R) ควรมีอย่างอุดมสมบูรณ์ หรือสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีดุลยภาพของระบบนิเวศน์ และอยู่ในสภาพที่สามารถฟื้นฟูได้

๔. ด้านจิตใจ (Mental: M) คนในชุมชนควรมีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง มีจิตใจใฝ่รู้ ใฝ่พัฒนา มีความรู้ และสามารถในการประยุกต์ มีคุณภาพ ลดละอบายมุข และมีความขยันหมั่นเพียร

๕. ด้านสังคมวัฒนธรรม (Social: S) ชุมชนมีภาวะผู้นำดี การมีส่วนร่วมสูง มีความเป็นปึกแผ่นทางสังคม มีองค์กรทางสังคมที่เข้มแข็ง รวมทั้งมีความรู้และข่าวสารที่เท่าทันโลกภายนอก

๒.๔.๓ ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

จากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของชุมชนเข้มแข็งพบว่ามีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

---

[๕๑] สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, **รายงานการวิจัยเรื่องการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, ๒๕๓๘), หน้า ๔- อ้างถึงใน ๕ สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอสามพราน, **การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ตำบลกระทุ่มล้ม**,(นครปฐม: สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอสามพราน, ๒๕๔๙), หน้า ๔๗.

สนธยา พลศรี[๕๒] ได้กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ และมีความสุข คือ การทำให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกัน มารวมตัวกันในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกันในการทำบางอย่าง ด้วยความรักและความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการ ให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน เพื่อประโยชน์สาธารณะ การรวมตัวกันอาจจะเป็นกลุ่มเล็กๆ กระจัดกระจายกันก็ได้ แต่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้จนกลายเป็นองค์กร (Community Organization) และมีความเชื่อโยงกันเป็นเครือข่ายย่อยๆ ขึ้น (Community Network) ทำให้เกิดโครงสร้างสังคมแนวใหม่ที่มีความสัมพันธ์กันในแนวราบที่เท่าเทียมกัน ซึ่งเมื่อประสานกับโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ในแนวดิ่งด้วยความสมานฉันท์แล้ว ก็จะทำให้ชุมชนที่ความเข้มแข็งขึ้น (Civil Community) ชุมชนเข้มแข็งมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

๑. มีจิตสำนึกชุมชน (Community Consciousness) หรือ เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) คือ สมาชิก สำนึกว่าตนเองเป็นเจ้าของชุมชน มีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบปัญหาต่างๆ กับบุคคลอื่นๆ อย่างเท่าเทียมกันและมิตรภาพ ยอมรับในศักยภาพของกันและกันและยอมรับในความแตกต่างหลากหลายระหว่างสมาชิก มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน เป็นต้น

๒. มีจิตวิญญาณชุมชน (Community Spirituality) คือ การที่สมาชิกมีความจงรักภักดีต่อชุมชน เสียสละทำงานเพื่อชุมชน หวงแหนชุมชน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน เช่น วัด เครือญาติหรือความสัมพันธ์ทางสังคมแบบต่างๆ ทำให้ชุมชนมีชีวิตจิตใจเหมือนเป็นสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง ความมีจิตวิญญาณชุมชน ทำให้เกิดความปีติ ความสุขอย่างล้นเหลือและเกิดพลังอย่างมโหฬาร เป็นพลังเยียวยา (Healing Power) ที่ทำให้คนและชุมชนมีความสุข

๓. เป็นชุมชนเรียนรู้ (Community learning) คือ สมาชิกช่วยกันเรียนรู้ หรือเรียนรู้เป็นกลุ่ม มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา รู้ข่าวคราวในด้านต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งอยู่นอกชุมชน และความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่เป็นผลมาจากการปฏิบัติหรือประสบการณ์ที่ได้รับร่วมกัน หรือเป็นกระบวนการเรียนรู้และการตัดสินใจร่วมกัน ความรู้ที่เกิดขึ้นจึงเป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน การเป็นชุมชนเรียนรู้ ทำให้สมาชิกมีการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นจัดเริ่มต้นของการดำเนินงานพัฒนาชุมชนร่วมกัน เพราะผลจากการเรียนรู้จะนำไปสู่การคิดหาวิธีการที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนเอง

---

[๕๒] สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน,** หน้า ๒๓.

๔. มีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง คือ ประชาชนรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นด้วยจิตสำนึกชุมชนและจิตวิญญาณชุมชน ผนึกกำลังกัน เพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ร่วมกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ

๕. มีการจัดการชุมชนที่ดี (Community Management) คือ สมาชิกของชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเองและชุมชนได้ วางแผน จัดกระบวนการ ดำเนินงานและประเมินผลการพัฒนาชุมชนของตนเองได้ ทำให้องค์กรชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๖. มีเครือข่ายชุมขน คือ มีกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มและองค์กรชุมชนต่างๆ เข้าด้วยกัน ด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการประชาสัมพันธ์ด้วยสมานฉันท์ ทำให้เกิดการรวมจิตสำนึกและจิตวิญญาณของสมาชิกและองค์กรชุมชนต่างๆ ให้มีพลังเข้มแข็ง

๗. มีภาวะผู้นำชุมชน (Community Leadership) คือ ผู้นำเป็นผู้ประสานความคิดของสมาชิกให้โอกาสสมาชิกได้แสดงความคิดเห็นไม่ผูกขาดความคิดเห็นหรือเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียว พร้อมที่จะเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้อื่น ผนึกตัวเองเข้ากับชุมชนได้อย่างแนบแน่นและร่วมทำประโยชน์เพื่อชุมชน โดยสรุป ผู้นำที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง คือ ผู้ที่เชื่อประสานแนวความคิดต่างๆ ของสมาชิกและองค์กรชุมชน เพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมนั่นเอง

๘. เป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้ คือ สมาชิกและองค์กรต่างๆ ในชุมชน มีความเข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือหรือพึ่งตนเองได้ ทั้งในทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคมและวัฒนธรรมทั้งในยามปกติและประสบกับภาวะวิกฤตต่างๆ อันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนที่พึงประสงค์

๙. เป็นชุมชนสงบสุข ชุมชนเข้มแข็งเป็นผลสืบเนื่องมากจากการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีคุณธรรม และมีความสุข เมื่อคนมารวมกันเป็นชุมชน และสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้ ก็ทำให้คนและชุมชนมีความสงบสุข บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน

๑๐. เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็งมีลักษณะดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ชุมชนดำรงอยู่และดำรงต่อไปได้ โดยไม่ล่มสลาย อันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนนั่นเองชุมชนที่เข้มแข็งจึงสามารถแก้ปัญหาได้ทุกชนิด ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง และสุขภาพถ้าหากทำให้คนมีคุณภาพ มีคุณธรรม มีความสุข และชุมชนเข้มแข็งได้สำเร็จ ก็ถือว่าบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน และสามารถทำให้คนพร้อมที่จะร่วมกันพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

นฤมล นิราทร[๕๓] ไดกล่าวถึงลักษณะของเครือข่ายไวดังนี้

๑) เครือข่ายมีลักษณะเป็นโครงสร้างทางความคิด (Cognitive Structure) ไมว่าจะพัฒนาไปถึงระดับใด บุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์กรเครือข่ายจะมีกรอบความคิดที่เกี่ยวกับองค์กรเครือ ข่ายใกล้เคียงกันในด้านความรูความสามารถ ความคาดหวังต่อเครือข่าย

๒) องค์กรเครือข่ายไมมีลำดับขั้น (Hierarchy) การเชื่อมโยงระหว่างองค์กร เครือข่ายเป็นไปในลักษณะแนวราบ แต่ละองค์กรเป็นอิสระต่อกัน แต่ระดับความเป็นอิสระของแต่ละองค์อาจไมเท่ากัน

๓) องค์กรเครือข่ายมีการแบ่งงานกันทำ (Division of labour) การที่องค์กรเข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายกันเพราะส่วนหนึ่งคาดหวังการพึ่งพาแลกเปลี่ยนความสามารถระหว่างกัน ดังนั้น หากองค์กรใดไมสามารถแสดงให้เป็นประจักษ์ก็อาจหลุดจากเครือข่ายได ในทางตรงกันข้าม หากได แสดงความสามารถจะนำไปสู่การพึ่งพิงและขึ้นต่อกัน

๔) ความเข้มแข็งขององค์กรที่ร่วมกันเป็นเครือข่ายจะนำไปสู่ความเข้มแข็ง โดยรวมของเครือข่าย ดังนั้น การพัฒนาของแต่ละองค์กรเครือข่ายจึงเป็นสิ่งสำคัญ

๕) องค์กรเครือข่ายกำหนดบริหารจัดการกันเอง (Self – regulating) ในการำงานร่วมกันในลักษณะแนวราบ จำเป็นต้องมีความสมานฉันท์ โดยผ่านกระบวนการทางประชาธิปไตย โดยตรง ซึ่งหมายถึงการต่อรองตกลงระหว่างองค์กรเครือข่ายเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายใน เพื่อให้เครือข่ายสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได

๖) ความสำเร็จขององค์กรเครือข่ายมิใช่จะได่มาเพียงชั่วข้ามคืนแต่ต้องอาศัย ระยะเวลาในการบ่มเพาะความสัมพันธ์ ความศรัทธา และความไวเนื้อเชื่อใจ ตลอดจนสร้างกรอบ ทางความคิดเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแกปัญหาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการดำเนินการร่วมกันระหว่างองค์กรเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

---

[๕๓] นฤมล นิราทร, **การสรางเครือขายการทำงาน : ข้อควรพิจารณา**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๑.

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

ประยงค์ จุลรัตน์กานต์ บุญศิริ และอรสา จรูญธรรม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาชนบทที่ยั่งยืนในมุมมองผู้นำท้องถิ่น ตำบลกาโลนอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ๑. กระบวนการพัฒนาชนบทที่ยั่งยืนในมุมมองของผู้นำท้องถิ่นตำบลกาโลน คือการพัฒนาที่สามารถทำให้สังคมชนบทมีความเจริญก้าวหน้าที่สมดุล คนในชนบทมีความรู้มีคุณธรรม และจริยธรรมรอดพ้นจากความโง่จน เจ็บ มีความภาคภูมิใจในความเป็นชนบท รักทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น รักบ้านเกิด มีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท ผู้นำต้องมีความรู้คู่คุณธรรม และบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ประชาชนรู้จักใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่ ให้เกิดความคุ้มค่าและประหยัด สร้างชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเอง ประชาชนรู้จักศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๒. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชนบทที่ยั่งยืนในมุมของผู้นำท้องถิ่นของตำบลกาโลนคือ ปัญหาเศรษฐกิจ รายได้ไม่เพียงพอ ปัญหาเอกสารที่ดินทำกินซึ่งส่วนใหญ่อยู่บนภูเขา การประกอบอาชีพที่คล้ายคลึงกัน ส่งผลต่อปริมาณและราคาผลผลิต มีหนี้สินมาก ปัญหาสังคมค่านิยมและทัศนคติเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ปัญหาพื้นฐานของการศึกษานั้นคือ เด็กและเยาวชนในปัจจุบันไม่ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานสากล ไม่ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาและวิถีชีวิตพึ่งตนเองจากญาติผู้ใหญ่ ประชาชนคุ้นเคยกับการมีส่วนราชการคอยให้ความดูแลอานวยสะดวก ทำให้มองส่วนราชการเป็นที่พึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีองค์การบริหารส่วนตำบลคอยช่วยเหลือดูแลปัญหาทางการเมืองและการบริหาร ประชาชนมีความคาดหวังทางการเมืองสูงมีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูง แต่การตัดสินใจเลือกผู้นำยังยึดถือระบบเครือญาติและระบบอุปถัมภ์โดยมิได้มองถึงคุณสมบัติที่เหมาะสมเมื่อได้รับตำแหน่งทางการเมืองแล้วจึงแสวงผลประโยชน์ส่วนตัวและประกอบอาชีพที่ไม่เหมาะสมต่อการดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือผู้บริหาร ปัญหาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติมีปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำสวน การทิ้งขยะมูลฝอยลงแหล่งน้ำลำห้วย ๓. แนวทางในการพัฒนาชนบทที่ยั่งยืนในมุมมองของผู้นำท้องถิ่นของตำบลกาโลนประกอบด้วย ประเด็นหลัก ๑) การพัฒนาให้เกิดการรวมกลุ่มและเกิดพลังความร่วมมือของประชาชนในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน ๒) การพัฒนาแบบองค์รวม ให้เกิดความสมดุลสามารถสร้างเครือข่าย ภาครัฐและภาคส่วนอื่นๆ ได้ ๓) สนับสนุนให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองอย่างยั่งยืนได้ ๔) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงในการพัฒนาคนควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ๕) ยึดหลักทางสายกลางตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ในการใช้ชีวิตแบบดั้งเดิม ๖) หน่วยงานของรัฐและประชาชนร่วมกันพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน ด้วยการสร้าง

จิตสำนึกให้เกิดกับชุมชนก่อน โดยสร้างการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นกับพัฒนาคนเป็นลำดับแรก ให้มีศักยภาพทั้งร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณที่เข้มแข็งจนสามารถพร้อมพาชุมชนของตนเองได้อย่างยั่งยืนตลอดไป[๕๔]

เพ็ญประภา ภัทรานุกรม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทุนทางสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในชุมชนประสบภัยพิบัติสึนามิ : กรณีศึกษา ชุมชนในพื้นที่จังหวัดพังงา” พบว่า การพัฒนาทุนทางสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในชุมชนที่ได้รับผลจากการประสบภัยพิบัติสึนามิอย่างเฉียบพลันนั้น ชาวบ้านต้องการต่อสู้กับวิกฤติผ่านกระบวนการเรียนรู้จนสามารถพลิกวิกฤติเป็นโอกาสได้ เกิดการรวมตัวของขาวบ้านทั้งที่บ้านน้ำเค็มและบ้านในไร่ซึ่งส่วนหนึ่งมีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกัน มีผู้นำที่เอาจริงเอาจัง อันส่งผลให้เกิดกลุ่มคนทำงานที่เข้มแข็งเพื่อชุมชน มีการบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างเป็นระบบ มีแผนแม่บทการพัฒนาชุมชนโดยใช้วิธีการให้ชุมชนมีส่วนร่วม มีการจัดตั้งธนาคารชุมชน การจัดสวัสดิการชุมชนตั้งแต่เกิดจนตายโดยชุมชนเอง การจัดตั้งสหกรณ์เพื่อที่อยู่อาศัยของชุมชนบ้านน้ำเค็มรวมถึงการเกิดกลุ่มออมทรัพย์ของบ้านในไร่เพื่อการออมและให้สินเชื่อเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาเพื่อเพิ่มอาชีพรายได้ของชุมชน[๕๕]

อมร กฤษณพันธุ์ ได้ศึกษาการอนุรักษ์ชุมชนที่มีลักษณะทางวัฒนธรรม ชุมชนเรือนแพแห่งน้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี โดยมีมาตรการหรือแนวทางซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ ทางกายภาพคือตัวเรือนและสภาพแวดล้อม ทางนามธรรมคือเอกลักษณ์ของพื้นที่ที่สืบทอดมาตลอดตั้งแต่อดีต โดยมีแนวทางในการอนุรักษ์คือ การประชาสัมพันธ์ มาตรการทางกฎหมายในการออกแบบและปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ที่ประกาศเขตเฉพาะ เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตกิจกรรมทางวัฒนธรรม[๕๖]

ชนกพร ไผทสิทธิกุล ได้ศึกษาการอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมริมแม่น้ำกก จังหวัดเชียงราย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม โดยศึกษา

---

[๕๔]ประยงค์ จุลรัตน์กานต์ บุญศิริ และอรสา จรูญธรรม, **กระบวนการพัฒนาชนบทที่ยั่งยืนในมุมมองผู้นำท้องถิ่น ตำบลกาโลนอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช,** วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒(กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๖) , หน้า ๑๐๕ – ๑๐๖.

[๕๕]เพ็ญประภา ภัทรานุกรม, **การพัฒนาทุนทางสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในชุมชนประสบภัยพิบัติสึนามิ : กรณีศึกษา ชุมชนในพื้นที่จังหวัดพังงา,** วารสารร่มพฤกษ์, ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๒ (กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม ๒๕๕๓) ,หน้า ๒.

[๕๖] อรม กฤษณพันธุ์,**การอนุรักษ์ชุมชนที่มีลักษณะภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม กรณีศึกษา ชุมชนเรือนแพริมแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี**,วิทยานิพนธ์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, กรุงเทพฯ,๒๕๔๗.

องค์ประกอบต่าง ๆ เช่นความสัมพันธ์ระหว่างาชุมชนและแม่น้ำ สภาพกายภาพของชุมขน ผังหมู่บ้านและเรือนพื้นถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิต คติความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม ตลอดจนผลกระทบและความเปลี่ยนแปลง เพื่อนำเสนอแนวทางการอนุรักษ์ของชุมชนจำนวน ๓ ชุมชนที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำกก จังหวัดเชียงราย คือชุมนบ้านรวมมิตร ชุมชนบ้านจะคือ และชุมชนแม่สลัก

โดยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงค้นพบ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยทำการสำรวจภาคสนาม และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและการอธิบาย

จากการศึกษาพบว่า ทั้ง ๓ ชุมชนที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ล้วนมีความสัมพันธ์กับแม่น้ำ ทั้งวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ตลอดจนการดำรงชีพ เนื่องจากชุมชนส่วนใหญ่ดำรงชีพด้านการเกษตรกรรมและกสิกรรม ตลอดจนมีประเพณี พิธีกรรมทางด้านความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำ และปัจจุบันชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากผลกระทบในด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ ปัญหาด้านวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลกับวิถีชีวิตทั้งด้านกายภาพและจิตใจ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ในระยะสั้นและระยะยาว โดยดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานด้านการอนุรักษ์ ทั้งนี้ควรให้เป็นไปตามรูปแบบลักษณะเฉพาะตัวของชุมชน ตามอัตลักษณ์และชาติพันธุ์ที่อาศัยในชุมชน ตลอดจนสร้างความเข้าใจ และตระหนักต่อคุณค่าทรัพยากรทางวัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองเพื่อรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณค่าทางวัฒนธรรม และเพื่อความยั่งยืนของชุมชนอย่างแท้จริง[๕๗]

มงคล สายสูง ทำการศึกษาเรื่อง การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลน้ำเกี๋ยน กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ผลการศึกษา พบว่า การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีลำดับความเป็นมาดังนี้ โดยระยะแรก เป็นระยะที่ชุมชนเกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทำให้ชาวบ้านบางส่วนตระหนักถึงความเดือดร้อนจึงปรึกษากันอย่างเงียบ ๆ เพื่อหาทางออก ต่อมามีการร่วมกลุ่มกันอย่างจริงจังเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยมีประชนชนเป็นแกนหลักในการแก้ไข ต่อมามีการพัฒนาโดยทำให้กลุ่มสามารถแก้ไขได้อย่างถาวรและมีการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาไปยังหมู่บ้านใกล้เคียงร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านของตนเองอย่างยั่งยืน[๕๘]

---

[๕๗] ชนกพร ไผทสิทธิกุล,การอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ริมแม่น้ำกก จังหวัดเชียงราย,ทุนวิจัยมหาวิทยาลัยศรีปทุม,๒๕๕๔,บทคัดย่อ.

[๕๘] มงคล สายสูง,การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลน้ำเกี๋ยน กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน,วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์,๒๕๔๖.

นงเยาว์ อุทุมพร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตธนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ภูมิปญญาท้องถิ่นเขตธนบุรีส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ ๖๑ ป ขึ้นไปจบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า อาศัยอยู่ในแขวงบางยี่เรือมากที่สุด ผลงานส่วนใหญ่ เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือและมีความเก่าแก่สืบทอดมารุ่นต่อรุ่น กระบวนการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์มีลักษณะที่แตกตางกันคือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การสืบทอดจากบรรพบุรุษ การเรียนรู้จากครูอาจารย์ และการรับการฝกอบรม สำหรับกรรมวิธีในการผลิตก็จะไม่ซับซ้อนเน่นการผลิตที่ทำกันได้งายและใช้วัสดุที่มีอยู่/ในท้องถิ่น ๒) สภาพการนำภูมิปัญญามาใช้ มีทั้งการเชิญไปสอนที่สถานศึกษาและพานักเรียนไปศึกษาเรียนรู้ที่บ้านของผู้ทรงภูมิปัญญา และมีหลากหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เชิญไปสอน ทั้งในและนอกเวลาเรียน ปัญหาที่พบ คือ การขาดงบประมาณสนับสนุน การย้ายภูมิลำเนาหรือปิดกิจการของผู้ทรงภูมิปัญญาการประสานงาน ๓) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการคือ ควรมีหนวยงานหลักรับผิดชอบ ในการจัดรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเชิญผู้เกี่ยวข้องมาทำงานรวมกันโดยทำเป็นทำเนียบ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเขตธนบุรี มีการจัดการความรู้และจัดทำเป็นหนังสือหรือเอกสาร หรือ ซีดี เผยแพร่การเผยแพร่ข้อมูลในรูปของเว็บไซตโดยมีหนวยงานรับผิดชอบ พร้อมทั้งมีการฝกอบรม นักเรียนและนักศึกษาเป็นมัคคุเทศก์แนะนำ การจัดงานนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นในทุกหรือ ทุกภาคเรียนรวมกัน และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีนโยบายสงเสริมหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษา อย่างจริงจังและการประชาสัมพันธ์เผยแพรในสื่ออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง[๕๙]

ขวัญกมล ดอนขวา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ผลการศึกษาพบวา ปจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนในด่านการพัฒนาทรัพยากรมนุษยมีผลกระทบทางตรงตอกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนในด่านการขายมากที่สุดโดยมีขนาดของผลกระทบเทากับ ๐.๕๑๓สวนกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนในด่านการขายมีผลกระทบทางตรงตอการจัดสรรกำไรสวนเกินของชุมชนในด่านการให่ความอนุเคราะหชุมชนมากที่สุดโดยมีขนาดของผลกระทบเทากับ ๐.๔๑๗ ทางด่านปจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนด่านการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพมีผลกระทบทางตรงตอการจัดสรรกำไรสวนเกินของชุมชนในด่านการอนุรักษทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุด โดยมีขนาดของผลกระทบเทากับ ๐.๔๓๔ นอกจากนี้ปจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนในด่านการพัฒนาทรัพยากรมนุษยมีผลกระทบทางอ่อมตอการจัดสรรกำไรสวนเกิน

---

[๕๙]นงเยาว์ อุทุมพร, **การพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตธนบุรี,** วารสารวิจัยราชภัฏธนบุรี รับใช้สังคม, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - ธันวาคม ๒๕๕๘), หน้า ๔๒ – ๔๓.

ของชุมชนในด้านการให้การศึกษามากที่สุด โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ ๐.๓๐๒ ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษยทางดานการพัฒนาผูนำเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสมาชิกกลุมและการพัฒนาเจาหนาที่ที่เกี่ยวข่องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีผลตอการเพิ่มยอดขายจากการขายสินคาภายในชุมชน โดยรายได่จากการขายจะมีผลตอขนาดของการจัดสรรกำไรไปชวยเหลือกิจกรรมตางๆ ทางสังคมในชุมชนที่เปนที่ตั้งของกลุมอาชีพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยเฉพาะอยางยิ่งช่วยในด้านการให้การศึกษามากที่สุด[๖๐]

๒.๕.๒ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

ศุภาวดี กรมทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร” ผลการศึกษาพบวา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๖๖ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๒๘-๓๗ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๑ ในด้านการศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นเป็นร้อยละ ๙๖.๕ ในด้านอาชีพกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๙ ในด้านรายได้ต่อเดือนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๑ ภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร ด้านการคิดพัฒนา ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ ด้านการติดตามประเมินผล และด้านการรับประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมี เพศ ระดับการศึกษา สมาชิกในครอบครัว รายได้และรายจ่ายต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕[๖๑]

ไชยยา รังษา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารเทศบาลตำบลในพื้นที่อำเภอเมยวดี กลุ่มพนักงานเทศบาล

---

[๖๐] ขวัญกมล ดอนขวา, **การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ,** (สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุนารี, ๒๕๕๔-๕๕๕๕), หน้า ๕๕.

[๖๑] ศุภาวดี กรมทอง,การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษษองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร, วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์,๒๕๕๗,บทคัดย่อ.

ตำล กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มประชาชน และกลุ่มส่วนราชการประจำอำเภอ ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน ๒๓ คน เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า (๑) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลมี ๖ รูปแบบ คือ รูปแบบการมีส่วนร่วมในการรับรู้ รูปแบบการมีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็น รูปแยบการมีส่วนร่วมในการริเริ่ม รูปแบบการมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และรูปแบบการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ (๒) ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยประชาชนส่วนมากขาดจิตสำนึกความเป็นพลเมืองไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่มาก (๓) แนวทางแก้ไขและส่งเสริการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญคือการสร้างจิตสำนึกทางประชาธิปไตยให้กับเยาวชนและส่งเสริมพฤติกรรมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง[๖๒]

ธัญญาลักษณ์ ใจเที่ยง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเขตพระนครกรุงเทพมหานคร ต่อการพัฒนาทักษะเยาวชนไทย ๔.๐” ผลการวิจัยพบว่า ๑) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ต่อการพัฒนาทักษะเยาวชนไทย ๔.๐ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (= ๓.๒๙,SD. = ๑.๐๗) ๒) แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ต่อการพัฒนาทักษะเยาวชนไทย ๔.๐ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการติดสินใจอยู่ในลักษณะคณะกรรมการ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วยการเปิดโอกาส เปิดใจ เปิดกว้างให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนาศักยภาพและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มีส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในลักษณะแบบเป็นพี่เป็นน้องกัน ปัญหาของการมีส่วนร่วมการถูกจำกัดด้วยสนถานที่ งบประมาณมีไม่เพียงพอ จำนวนเยาวชนในชุมชนมีน้อย และความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐเข้ามาในชุมชนไม่ต่อเนื่อง เยาวชนย้ายติดตามผู้ปกครอง ส่งผลต่อการจัดกิจกรรม[๖๓]

วนิดา รุ่งโยธิน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี” ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้าน

---

[๖๒] ไชยยา รักษา, การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด, วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,๒๕๕๗,บทคัดย่อ.

[๖๓] ธัญญาลักษณ์ ใจเที่ยง, การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเขตพระนครกรุงเทพมหานคร ต่อการพัฒนาทักษะเยาวชนไทย ๔.๐,รายงานวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์,2563,บทคัดย่อ.

ประเมินผล มีค่าคะแนนอยู่ในระดับมาก ด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก ด้านรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการปฏิบัติการ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชน ที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างในชุมชน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕[๖๔]

จุติพร มาเพิ่มผล ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแถลง จังหวัดระยอง” ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแถลง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า โดยส่วนใหญ่ประชาชนมีความคิดเห็นในด้านทัศนคติในการพัฒนาทองถิ่น อยู่ลำดับแรก รองลงมาคือด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ ด้านผู้นำท้องถิ่น และด้านการรับรู้ของประชาชน ตามลำดับ และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริการส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแถลง จังหวัดระยอง ภาพร่วมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า โดยส่วนใหญ่ประชาชนมีความคิดเห็นในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ลำดับแรก รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามลำดับ และปัจจัยด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งความกิน อำเภอแถลง จังหวัดระยอง มีความสัมพันธ์เชิงบวกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแถลง จังหวัดระยอง ที่มีระดับนัยสำคัญ .๐๑ เมื่อพิจารณาอิทธิพลของตัวแปรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า ตัวแปรด้านการรับรู้ของประชาชน และตัวแปรด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของ

---

[๖๔] วนิดา รุ่งโยธิน, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี, วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๖๑,หน้า ง.

ประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านทัศนคติในการพัฒนาท้องถิ่น และด้านผู้นำท้องถิ่นตามลำดับ[๖๕]

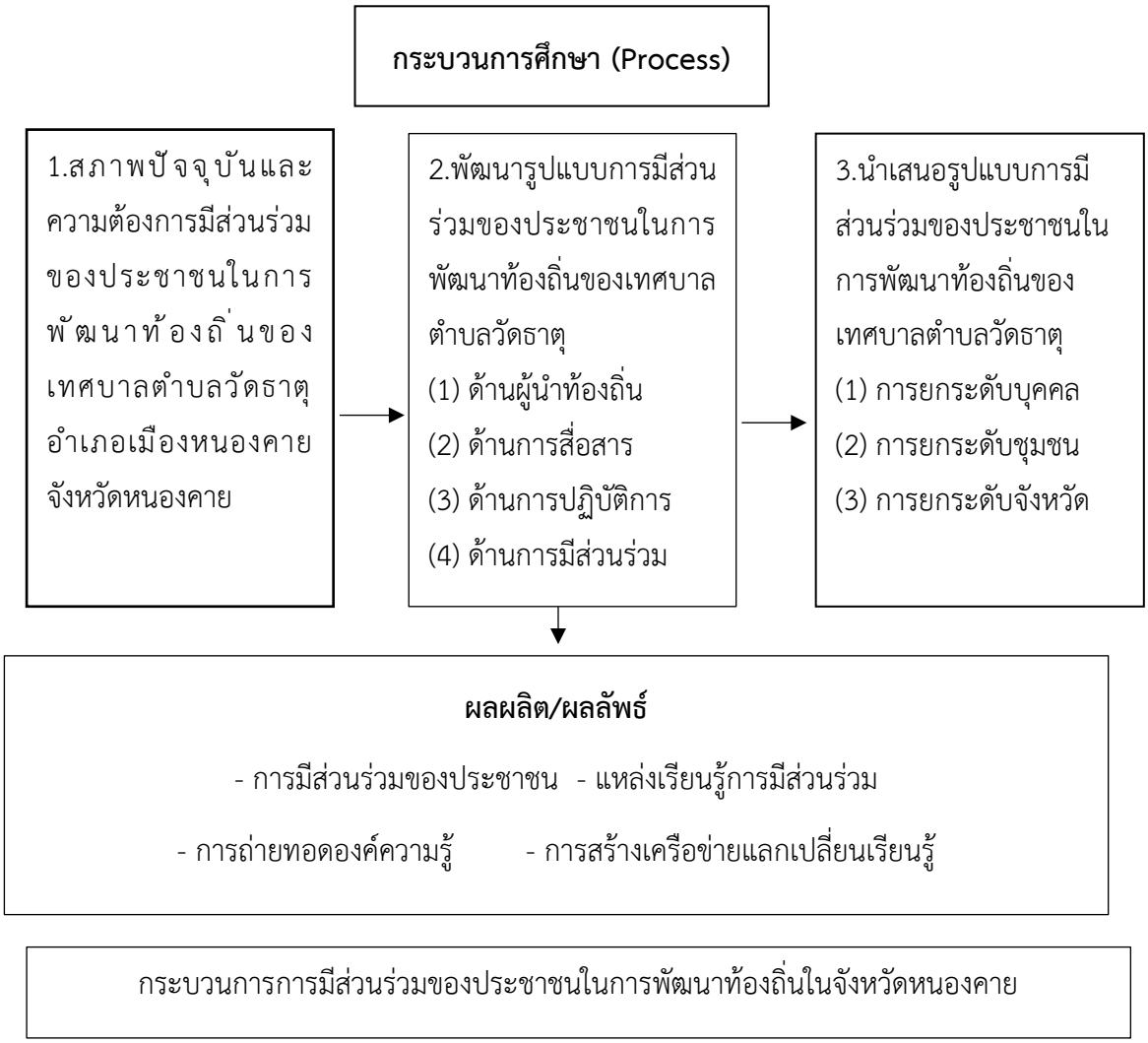
สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องประกอบด้วย การมีภาวะความเป็นผู้นำในระดับท้องถิ่นเป็นหลัก ต้องมีองค์ความรู้ในการสื่อสารต่อประชาชนให้เกิดความรู้และเข้าใจในการบริหารจัดการงานของตน มีการปฏิบัติงานที่มุ่งในการพัฒนาท้องถิ่นเป็นหลัก และต้องให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการที่ดีย่อมเกิดการพัฒนาต่อประเทศได้

---

[๖๕] จุติพร มาเพิ่มผล, ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแถลง จังหวัดระยอง, วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา,๒๕๖๖,หน้า ๑-๒.

๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิดที่สำคัญของการศึกษาวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวความคิดโครงการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยใช้ผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาศึกษาวิเคราะห์โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ พื้นที่การวิจัย

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Quanlitative Research) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิทยาวิจัยการแบบผสมผสาน ดังนี้

๑) ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวกับแนวคิดและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครือข่าย หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล

๑.๑ ศึกษาจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่นๆ โดยอาศัยแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล

๑.๒ ทำการศึกษาองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน องค์กรที่เกี่ยวข้อง

๑.๓ ศึกษากระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล

๑.๔ สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล

๒) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน องค์กร/สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

๒.๑ ทำการศึกษาและคัดเลือกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กร ชุมชน จำนวน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล

๒.๒ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับคณะกรรมการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดหนองคายประชาชน และส่วนงานที่เกี่ยวข้อง

๒.๓ ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ปัญหา อุปสรรค และการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

๒.๔ สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ แนวคิด หลักการ ความเป็นมา ปัญหา อุปสรรค และเสนอยุทธศาสตร์ยกระดับการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ในมิติต่างๆ ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้รัฐบาล ผู้บริหาร ประชาชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

๒.๕ สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

๓.๒ พื้นที่การวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตพื้นที่ ในการศึกษาชุมชนที่เป็นเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล 4 ชุมชน ได้แก่ 1) บ้านเมืองบาง 2) บ้านเม็ก 3) บ้านเดื่อ และ 4) บ้านวังยาง และผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนในเครือข่ายความร่วมมือด้านผู้นำท้องถิ่น ด้านการสื่อสาร ด้านการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วม โดยมีเครือข่ายพื้นบ้านที่เกิดจากชุมชนเป็นหลัก ในการทำกิจกรรมทำให้เกิดความเข้มแข็งภายในชุมชน

๑. การศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัย คณะกรรมการองค์การบริหารเทศบาลตำบล ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน ๓๐ รูป/คน

๒. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยสนทนากลุ่มประชาชนในพื้นที่จังหวัดหนองคาย

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

๑. เครื่องมือการวิจัย การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือสำหรับใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

๑.๑ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล

๑.๒ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ในแต่ละประเด็นเปิดกว้างให้แก่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และลึกพอที่จะนำมาสรุปประมวลวิเคราะห์ผลได้ นำไปสู่รูปแบบและยกระดับพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ - นามสกุล อายุ ตำแหน่ง ที่อยู่

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ประกอบด้วย ๓ องค์ประกอบ ดังนี้

๑) สภาพปัจจุบันและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เป็นอย่างไร มีคำถาม ๑ คำถาม

๒) วิธีการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีคำถาม ๔ คำถาม ได้แก่ ด้านผู้นำท้องถิ่น ด้านการสื่อสาร ด้านการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วม

๓) นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีคำถาม ๓ คำถาม ได้แก่ แนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตระดับบุคคล แนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตระดับชุมชน และแนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตระดับจังหวัด

๒. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๒.๑ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการการนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๒ กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๒.๓ กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๒.๔ สร้างเครื่องมือวิจัย ให้ครอบคลุมเนื้อหาในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และประเด็นศึกษาต่างๆ ที่พบจากการศึกษาเอกสาร

๒.๕ นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข และเสนอผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ตรวจสอบความถูกต้องและอนุมัติเครื่องมือวิจัย

๒.๖ ขอจริยธรรมในมนุษย์ ก่อนลงพื้นที่การวิจัย

๒.๗ จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล

๒.๘ นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์หนองคายไปขออนุเคราะห์ลงพื้นที่เพื่อขอสัมภาษณ์ข้อมูล และลงพื้นที่

๓. การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) โดยดำเนินการร่วมกับตัวแทนชุมชน/หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ในด้านผู้นำท้องถิ่น ด้านการสื่อสาร ด้านการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วม

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) การลงพื้นที่ใน จังหวัดหนองคาย โดยการนำของผู้ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ 4 ชุมชน ได้แก่ 1) บ้านเมืองบาง 2) บ้านเม็ก 3) บ้านเดื่อ และ 4) บ้านวังยาง ในจังหวัดหนองคาย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่ด้วยตนเอง

๒) การสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In–depth Interviews) สำหรับตัวแทนชุมชน/ หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ในด้านผู้นำท้องถิ่น ด้านการสื่อสาร ด้านการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วม

๓) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล

๔) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล เป็นต้น

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อได้ข้อมูลจากภาคเอกสารและภาคสนามจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) ซึ่งข้อมูลที่รวบรวมได้จากการประมวลเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบมีแนวคำถาม (Guideline) และการสังเกตในการยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ในด้านผู้นำท้องถิ่น ด้านการสื่อสาร ด้านการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วม โดยการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยจัดลำดับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ จากนั้นนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยาย

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) โดยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงบุคคล และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ดังต่อไปนี้

๔.๑ สภาพปัจจุบันและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๔.๒ รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๔.๓ นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๔.๑ สภาพปัจจุบันและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

คณะผู้วิจัย ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน ๓๐ คน สภาพปัจจุบันและความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลและสรุปประเด็นใน ด้านสภาพปัจจุบัน ดังนี้ จากการสัมภาษณ์ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย **ด้านสภาพปัจจุบัน** พบว่า

๑) มีระดมความคิดในงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นได้ประชุมคณะกรรมการเพื่อออกแบบเสนอแนวทางการบริหารจัดการชุมชน เน้นให้เป็นสัญลักษณ์ และปรึกษาปราชญ์ชุมชน

๒) มีประชาสัมพันธ์ มีการวางขั้นตอนในการประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนทั่วไป และแก่หน่วยงานราชการ และหน่วยงานภายนอก

๓) มีการออกแบบสินค้าชุมชน มีการกำหนดพื้นที่ในการออกจัดแสดงสินค้า เพื่อให้ประชาชนและหน่วยงานอื่นๆ ได้รับทราบทัศนะต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านสภาพปัจจุบัน ได้แสดงไว้ ดังนี้

“ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้มีการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันของประชาชน มีการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนนที่มีใช้บริการองค์กรท้องถิ่นมากขึ้น และสามารถจัดหารายได้เพื่อนำมาพัฒนาท้องถิ่น”[๑] “การพัฒนาท้องถิ่นในปัจจุบัน ผู้นำมีการเข้าพบประชาชนได้ง่ายขึ้น แต่อยากให้มีช่องทางติดต่อที่สะดวกกว่านี้ เพื่อจะได้ใช้บริการได้อย่างรวดเร็ว”[๒] “มีการบริหารจัดการที่มีหลายรูปแบบ เหมาะกับทุกเพศทุกวัย แต่ขาดเจ้าหน้าที่ในการแนะนำหรือการให้คำปรึกษาในด้านกฎหมายและบริการด้านกฎหมายของประชาชน”” สัญลักษณ์ของชุมชนบ้านธาตุ มีเรื่องเล่า มีประวัติความเป็นมา แต่การสื่อสารให้ประชาชนได้รับทราบผ่านสื่อต่างๆ นั้นยังมีน้อย”[๓]

---

[๑] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

[๒] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

[๓] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๔, ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

๔.๒ รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๔.๒.๑ ด้านผู้นำท้องถิ่น

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลและสรุปประเด็นใน ด้านผู้นำท้องถิ่น ดังนี้

จากการสัมภาษณ์ในรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย **ด้านผู้นำท้องถิ่น** พบว่า

๑) มีแนวทางในการนำเสนอธรรมนูญชุมชน ได้กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการภายใต้ชุมชนคุณธรรม

๒) มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานร่วมกัน มีการวางขั้นตอนในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างสำนักงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและกำหนดจุดให้ความรู้

๓) มีการสื่อสารวิสัยทัศน์ร่วมก้น มีการสื่อสารบุคลากรภายในองค์กร ถือวัตถุประสงค์และความสำคัญในการขับเคลื่อนศูนย์คุณธรรม เพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ

ทัศนะต่าง ๆ ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านผู้นำท้องถิ่น ได้แสดงไว้ ดังนี้ “ภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชน มีประวัติความเป็นมา และกระบวนการเกิดของศูนย์ไว้อย่างชัดเจน”[๔] “ต้องมีการลงรายละเอียดถึงตัว ผลิตภัณฑ์ของชุมชนว่าชื่ออะไร โดยมีการกำหนดถึงตัวตนของชื่อได้ยิ่งดี”[๕] “ทำให้ทราบถึงประวัติสถานที่ท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ”[๖] “การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ยังมีน้อย และทำให้ประชาชนที่มารับบริการไม่ครอบคลุมในจุดต่างๆ ภายในหน่วยงานอยากให้มีเจ้าหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น”[๗]

---

[๔] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

[๕] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

[๖] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๓, ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

[๗] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๔, ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

๔.๒.๒ ด้านการสื่อสาร

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลและสรุปประเด็นใน ด้านการสื่อสาร ดังนี้

จากการสัมภาษณ์ในรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย **ด้านการสื่อสาร พบว่า**

๑) มีช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย ใช้การสื่อสารผ่านเวฟไซต์ และช่องทางออนไลน์ต่างๆ ของทางเทศบาลตำบล

๒) มีการประชาสัมพันธ์ผ่านบุคคล ใช้การสื่อสารผ่านตัวของประชาชน เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานภายนอกเป็นหลัก โดยจัดแสดงกิจกรรมภายในชุมชน หรือผ่านผู้นำชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

๓) มีการสื่อสารผ่านการจัดกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ในช่วงจัดแสดงสินค้าภายในชุมชน ในงานของชุมชน เพื่อสื่อสารให้เกิดการมีส่วนร่วมในงานต่างๆ มากยิ่งขึ้น

ทัศนะต่าง ๆ ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านการสื่อสาร ได้แสดงไว้ ดังนี้ “การสื่อสารของทางศูนย์ดำรงธรรมของเทศบาลตำบล มีแรงจูงใจในการเข้าถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้ประชาชนมีความเข้าใจง่าย”[๘] “การประชาสัมพันธ์ในกิจกรรมต่างๆ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และมีการเปิดตลาดชุมชนภายในเทศบาลตำบลวัดธาตุ เพื่อให้ประชาชนภายนอกได้มีส่วนรับรู้”[๙] “การออกจัดแสดงสินค้าในงานเทศกาลต่างๆ ของภาคประชาชนในการพัฒนาชุมชน ถือเป็นจุดเด่นในงานและมีกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบ”[๑๐] “สื่อออนไลน์ต่าง ๆ ยังขาดขั้นตอนการผลิต ขั้นตอนการนำไปใช้ประโยชน์ และวัตถุประสงค์ของการสร้างผลิตภัณฑ์”[๑๑]

๔.๒.๓ ด้านการปฏิบัติการ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัด

---

[๘] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

[๙] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

[๑๐] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๓, ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

[๑๑] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๔, ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

หนองคาย ผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลและสรุปประเด็นใน ด้านการปฏิบัติการ ดังนี้ จากการสัมภาษณ์ในรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย **ด้านการปฏิบัติการ พบว่า**

๑) การวางแผน จุดหมายของการทำงาน โดยเทศบาลตำบลเป็นแม่งานในการออกแบบแผนงาน การกำหนดนโยบาย การนำเสนอ และการประเมิน

๒) มีผลการร่วมมือเป็นทีม ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน มีการตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานในด้านต่างๆ และทุกกิจกรรม ทุกโครงการ มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงาน

๓) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของประชาชน และรับทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆ ร่วมกันเป็นอย่างดี

ทัศนะต่าง ๆ ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านการปฏิบัติการ ได้แสดงไว้ ดังนี้ “การได้รับข้อมูลข่าวสาร ล้วนสื่อสารไปในทางเดียวกัน ทำให้ทราบวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน”[๑๒]“ส่วนมากจะไม่ค่อยมีเวลาเข้าไปที่จุดบริการชุมชนของเทศบาลตำบล การบริการจากการวางแผนทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น”[๑๓] “บางอย่างเยาวชนรุ่นใหม่ก็ยังไม่เข้าใจในการระดมแนวคิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ส่วนมากมีแต่ประชาชนกลุ่มผู้สูงอายุ จึงอย่างให้มีกิจกรรมที่เยาวชนสามารถร่วมได้”[๑๔] “องค์กรให้ความสำคัญต่อการทำงานเป็นทีมอย่างมาก เพราะการออกจัดกิจกรรมต่างๆ ของเทศบาลตำบลมักจะต้องใช้เวลา และกำลังคนเป็นจำนวนมาก ในการวางแผนพัฒนากิจกรรมในทุกๆ งาน”[๑๕]

๔.๒.๔ ด้านการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลและสรุปประเด็นใน ด้านการมีส่วนร่วม ดังนี้

---

[๑๒] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

[๑๓] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๖, ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

[๑๔] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๗, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

[๑๕] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๘, ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

จากการสัมภาษณ์ในรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย **ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า**

๑) เกิดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การมีทัศนคติที่ดี การวางแผน การเข้าร่วมกิจกรรมและการมุ่งเห็นประโยชน์โดยส่วนร่วม ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมเป็นอย่างดี

๒) มีความเข้าใจในการมีส่วนร่วม การสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นทำให้เกิดความเข้าใจ การประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรมต่างๆ และการให้ความสำคัญต่อประวัติของสถานที่สำคัญภายในชุมชน

๓) กระบวนการรับรู้ร่วมกัน เมื่อสมาชิกได้รับทราบร่วมกันในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นมีการสร้างกระบวนการรับรู้ ทราบถึงวัตถุประสงค์ และสถานที่ จัดกิจกรรมภายในชุมชนเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนระดับชุมชน ระดับตำบล ระดับอำเภอและระดับจังหวัดหนองคาย

ทัศนะต่าง ๆ ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านการมีส่วนร่วม ได้แสดงไว้ ดังนี้“สามารถสร้างความสามัคคีภายในเขตเทศบาลตำบลวัดธาตุ โดยเกิดเป็นสัญลักษณ์ของเทศบาลตำบลวัดธาตุในด้านความสามัคคีของคนในชุมชน”[๑๖] “ประชาชนสามารถถ่ายทอดถึงประวัติความเป็นมา กรอบแนวคิด ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนได้เป็นอย่างดี”[๑๗] “มีการมอบเป็นของที่ระลึกให้แก่หน่วยงานต่างๆ เพื่อสร้างการรับรู้ และสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนภายในท้องถิ่น”[๑๘]

สรุปได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยเริ่มจากการให้ความรู้ในกิจกรรมของศูนย์พุทธนวัตกรรม สำนักวิชาการทำหน้าที่ในการเผยแพร่ การติดต่อประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมกิจกรรมด้านการฝึกอบรมวิธีทำให้แก่นิสิต และประชาชนทั่วไป การใช้สื่ออนไลน์ต่างๆ ในการนำเสนอขั้นตอนและการออกจัดแสดงสินค้า ทั้งประเภทเอกสาร สิ่งตีพิมพ์ และ ระบบออนไลน์ โดยผ่านเพจของมหาวิทยาลัย

---

[๑๖] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

[๑๗] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๐, ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

[๑๘] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑, ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

๔.๓ เสนอนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑) ด้านการมีส่วนร่วมระดับบุคคล การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนด้วยกัน และมองเห็นปัญหาของท้องถิ่น”[๑๙] “เยาวชนคนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ และการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้ที่ทางองค์การส่วนท้องถิ่นได้จัด”[๒๐]

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้อง มีการร่วมวางแผน การตัดสินใจ หรือการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนหรือองค์กร บุคคลที่มีการมีส่วนร่วมสูงมักมีความรู้สึกเป็นเจ้าของต่อกิจกรรมและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งมีแรงจูงใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีส่วนร่วมในระดับนี้ยังช่วยพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ยังเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างประชาธิปไตยในระดับชุมชน เพราะเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีเสียงและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจร่วมกัน เมื่อบุคคลรู้สึกว่าความคิดเห็นของตนมีคุณค่า จะส่งผลให้เกิดความรับผิดชอบ ความภาคภูมิใจ และความผูกพันต่อองค์กรหรือชุมชนมากขึ้น การส่งเสริมให้บุคคลมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องจึงเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างสังคมที่เข้มแข็ง โปร่งใส และสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนภายใต้ความร่วมมือของทุกฝ่าย

๒) ด้านการมีส่วนร่วมระดับชุมชน “ยังขาดผู้ที่มีองค์ความรู้เพื่อไปนำเสนอต่อสังคม เพราะการสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นสู่ประชาชนยังน้อยไป”[๒๑] “สถานที่ตั้งจุดบริการประชาชนยังน้อยไป ยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่พร้อม ห่างไกลจากชุมชนทำให้การเดินทางลำบากในการประสานงาน”[๒๒]

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในระดับชุมชนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความสามัคคี และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในหมู่ประชาชน ชุมชนที่มีการมีส่วนร่วมสูงมักสามารถจัดการทรัพยากรในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืนในการพัฒนา เนื่องจากทุกฝ่ายมีความเข้าใจและเป้าหมายร่วมกัน นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนยังเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่าง

---

[๑๙] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๒, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

[๒๐] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓,๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

[๒๑] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๔, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

[๒๒] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕, ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

ภาครัฐ เอกชน และประชาชน ช่วยให้การดำเนินโครงการต่าง ๆ สอดคล้องกับบริบทและความต้องการที่แท้จริงของคนในพื้นที่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมระดับชุมชนจึงเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างพลังทางสังคม สร้างความโปร่งใสในการบริหารจัดการ และส่งผลให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

๓) ด้านการมีส่วนร่วมระดับจังหวัด “แหล่งความรู้สถานที่ยังมีน้อย ทำให้ปในระชาชนเข้าถึงลำบาก เมื่อเข้าไปสู่ประชาชนไม่ได้เปิดอบรมในเวลาที่ต้องการ ทำให้ไม่ทราบวัน เวลา ในการให้ความรู้ที่แน่นอน”[๒๓] “เครือข่ายของการมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีน้อย และสถานที่ที่ต้องมีการประสานไปก่อนล่วงหน้า ยังไม่มีความสะดวกและเป็นเครือข่ายของคนในชุมชนเมื่อต้องการมาติดต่อประสานงาน[๒๔]

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในระดับนี้ช่วยให้การบริหารจัดการทรัพยากรและการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ การเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ยังช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความไว้วางใจ และความร่วมมือที่ยั่งยืน การมีส่วนร่วมระดับจังหวัดยังเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงนโยบายของส่วนกลางกับบริบทท้องถิ่น ทำให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างสมดุลและมีทิศทางที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นและสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ส่งผลให้จังหวัดสามารถพัฒนาได้อย่างเข้มแข็งและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่าง

---

[๒๓] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๖,๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

[๒๔] สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๗,๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๘.

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) โดยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงบุคคล และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยในประเด็นต่างๆ พบว่า

๕.๑.๑ สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

การส่งเสริมส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ สามารถประยุกต์ใช้แนวคิดทางพระพุทธศาสนาช่วยยกระดับทักษะส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ ในยุคปัจจุบันให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมก้าวกระโดด ประชาชนนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ และสามารถปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันได้

๕.๑.๒ รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

การมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดการพัฒนามีแนวทางในการนำเสนอธรรมนูญชุมชน ขั้นตอนในการปฏิบัติงานร่วมกัน การสื่อสารวิสัยทัศน์ร่วมก้น ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย การประชาสัมพันธ์ผ่านบุคคล การสื่อสารผ่านการจัดแสดงสินค้า ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน ผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนผ่านการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ผู้นำที่มีภาวะผู้นำเข้มแข็งมักเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนได้แสดงความคิดเห็นร่วมตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน นอกจากนี้ ผู้นำท้องถิ่นที่มีวิสัยทัศน์และความโปร่งใสยังสามารถเป็นแบบอย่างในการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจและพร้อมร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาชี้ว่า การมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของผู้นำท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการและกิจกรรมในพื้นที่ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อีกทั้งยังช่วยสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชน ทำให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง

๕.๑.๓ เสนอนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของประชาชน และรับทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆ ร่วมกันเป็นอย่างดี ประชาชนได้นำผลิตภัณฑ์มาจัดแสดง และในงานเทศกาลภายในจังหวัดหนองคาย ทำให้การรับรู้ยังน้อยไป และควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายให่มากขึ้น ในช่องทางออนไลน์ต่างๆ และสร้างเครือข่ายในการประสานภายในจังหวัดหนองคาย และควรมุ่งถึงวัตถุดิบภายในมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นไปที่เกษตรกร เพราะจังหวัดหนองคาย ประชาชนยังมีอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา หรือสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมช่วยให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความรับผิดชอบร่วมต่อกิจกรรมและโครงการของชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมที่ดีควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผลอย่างเท่าเทียม ผู้นำท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมบรรยากาศแห่งความร่วมมือ โปร่งใส และไว้วางใจ เพื่อให้ประชาชนกล้าแสดงออกและเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ผลจากการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว อีกทั้งยังช่วยลดความขัดแย้งภายในพื้นที่ และสร้าง

ความรู้สึกผูกพันระหว่างประชาชนกับองค์กรท้องถิ่น ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและขับเคลื่อนการพัฒนาได้อย่างมั่นคง

๕.๒ อภิปลายผลการวิจัย

การศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑. สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

การมีส่วนร่วมของชุมชน มีการตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานในด้านต่างๆ และทุกกิจกรรม ทุกโครงการ มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานโดยมีผลิตภัณฑ์ ที่ออกจำหน่าย ได้แก่ กระปุกออมสิน แก้วกาแฟ แก้วน้ำ เสื้อ และกระเป๋า เป็นต้น ซึ่งได้รับการตอบรับจากประชาชนทั่วไป และนิสิตเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริภักตร์ ศิริโท[๑] วิจัยเรื่อง ความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญระดับมากกับปัจจัย สนับสนุนความเป็นองค์กรนวัตกรรมด้านความคิดสร้างสรรค์ และความรู้ และมีความคิดเห็นต่อ ระดับความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาไทยในภาพรวมในระดับค่อนข้างมาก ปัจจัยสนับสนุนความเป็นองค์กรนวัตกรรมที่ สามารถเป็นตัวทำนายระดับความเป็นองค์กร นวัตกรรมได้มี ๕ ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง ด้านวัฒนธรรม ด้านการสื่อสารระหว่างบุคคล ด้านเครื่องมือ และเทคโนโลยี และด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยรวมกันทำานายระดับความเป็นองค์กรนวัตกรรม ได้ร้อยละ ๕๖.๓ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญาลักษณ์ ใจเที่ยง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเขตพระนครกรุงเทพมหานคร ต่อการพัฒนาทักษะเยาวชนไทย ๔.๐” ผลการวิจัยพบว่า ๑) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ต่อการพัฒนาทักษะเยาวชนไทย ๔.๐ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ๒) แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ต่อการพัฒนาทักษะเยาวชนไทย ๔.๐ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการติดสินใจอยู่ในลักษณะคณะกรรมการ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วยการเปิดโอกาส เปิดใจ เปิดกว้างให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนาศักยภาพและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มีส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในลักษณะแบบเป็นพี่เป็นน้องกัน

---

[๑] สิริภักตร์ ศิริโท,ความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย,วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร,๑๔(๑) ,2560, หน้า 159 – 177.

ปัญหาของการมีส่วนร่วม การถูกจำกัดด้วยสนถานที่ งบประมาณมีไม่เพียงพอ จำนวนเยาวชนในชุมชนมีน้อย และความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐเข้ามาในชุมชนไม่ต่อเนื่อง เยาวชนย้ายติดตามผู้ปกครอง ส่งผลต่อการจัดกิจกรรม[๒] และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **นงเยาว์ อุทุมพร** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตธนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเขตธนบุรีส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ ๖๑ ป ขึ้นไปจบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า อาศัยอยู่ในแขวงบางยี่เรือมากที่สุด ผลงานส่วนใหญ่ เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือและมีความเก่าแก่สืบทอดมารุ่นต่อรุ่น กระบวนการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์มีลักษณะที่แตกตางกันคือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การสืบทอดจากบรรพบุรุษ การเรียนรู้จากครูอาจารย์ และการรับการฝึกอบรม สำหรับกรรมวิธีใน การผลิตก็จะไม่ซับซ้อนเน้นการผลิตที่ทำกันได้งายและใช้วัสดุที่มีอยู่/ในท้องถิ่น ๒) สภาพการนำภูมิปัญญามาใช้ มีทั้งการเชิญไปสอนที่สถานศึกษาและพานักเรียนไปศึกษาเรียนรู้ที่บ้านของผู้ทรงภูมิปัญญา และมีหลากหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เชิญไปสอน ทั้งในและนอกเวลาเรียน ปัญหาที่พบคือ การขาดงบประมาณสนับสนุน การย้ายภูมิลำเนาหรือปิดกิจการของผู้ทรงภูมิปัญญา การประสานงาน ๓) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการคือ ควรมีหน่วยงานหลักรับผิดชอบ ในการจัดรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเชิญผู้เกี่ยวข้องมาทำงานรวมกันโดยทำเป็นทำเนียบ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเขตธนบุรี มีการจัดการความรู้และจัดทำเป็นหนังสือหรือเอกสาร หรือ ซีดี เผยแพร่ การเผยแพร่ข้อมูลในรูปของเว็บไซตโดยมีหน่วยงานรับผิดชอบพร้อมทั้งมีการฝึกอบรม นักเรียนและนักศึกษาเป็นมัคคุเทศก์แนะนำ การจัดงานนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นในทุกหรือ ทุกภาคเรียนรวมกัน และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีนโยบายสงเสริมหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษา อย่างจริงจัง และการประชาสัมพันธ์เผยแพรในสื่ออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง[๓]

๒. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นได้รับข้อมูลข่าวสาร ล้วนสื่อสารไปในทางเดียวกัน ทำให้ทราบวัตถุประสงค์ โดยเริ่มจาก ทำหน้าที่ในการเผยแพร่ การติดต่อประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมกิจกรรมด้านการฝึกอบรมวิธีทำให้แก่นิสิต และประชาชนทั่วไป การใช้

---

[๒] ธัญญาลักษณ์ ใจเที่ยง, การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเขตพระนครกรุงเทพมหานคร ต่อการพัฒนาทักษะเยาวชนไทย ๔.๐,รายงานวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์,2563,บทคัดย่อ.

[๓] นงเยาว์ อุทุมพร, **การพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตธนบุรี,** วารสารวิจัยราชภัฏธนบุรี รับใช้สังคม, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - ธันวาคม ๒๕๕๘), หน้า ๔๒ – ๔๓.

สื่อออนไลน์ต่างๆ ในการนำเสนอขั้นตอน และการออกจัดแสดงสินค้า ทั้งประเภทเอกสาร สิ่งตีพิมพ์ และ ระบบออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไชยยา รังษา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารเทศบาลตำบลในพื้นที่อำเภอเมยวดี กลุ่มพนักงานเทศบาลตำล กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มประชาชน และกลุ่มส่วนราชการประจำอำเภอ ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน ๒๓ คน เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า (๑) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลมี ๖ รูปแบบ คือ รูปแบบการมีส่วนร่วมในการรับรู้ รูปแบบการมีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็น รูปแยบการมีส่วนร่วมในการริเริ่ม รูปแบบการมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และรูปแบบการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ (๒) ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยประชาชนส่วนมากขาดจิตสำนึกความเป็นพลเมืองไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่มาก (๓) แนวทางแก้ไขและส่งเสริการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญคือการสร้างจิตสำนึกทางประชาธิปไตยให้กับเยาวชนและส่งเสริมพฤติกรรมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง[๔] และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภาวดี กรมทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร” ผลการศึกษาพบวา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๖๖ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๒๘-๓๗ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๑ ในด้านการศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นเป็นร้อยละ ๙๖.๕ ในด้านอาชีพกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๙ ในด้านรายได้ต่อเดือนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๑ ภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร ด้านการคิดพัฒนา ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ ด้านการติดตามประเมินผล และด้านการรับประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมี เพศ ระดับการศึกษา สมาชิกใน

---

[๔] ไชยยา รักษา, การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด, วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,๒๕๕๗,บทคัดย่อ.

ครอบครัว รายได้และรายจ่ายต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕[๕]

๓. เสนอนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

การนำเสนอผลิตภัณฑ์ชุมชน จุดเริ่มแรกเป็นการออกแบบกระปุกออมสิน โดยการตัดสินใจของทุกฝ่าย และใช้ช้างเป็นสัญลักษณ์ร่วมกันนถึงได้นำผลิตภัณฑ์มาจัดแสดง และในงานเทศกาลภายในจังหวัดหนองคาย ทำให้การรับรู้ยังน้อยไป และควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายให่มากขึ้น ในช่องทางออนไลน์ต่างๆ และสร้างเครือข่ายในการประสานภายในจังหวัดหนองคาย และควรมุ่งถึงวัตถุดิบภายในชมชน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นไปที่เกษตรกร เพราะจังหวัดหนองคาย ประชาชนยังมีอาชีพเกษตรกรเป็นหลักสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา รุ่งโยธิน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี” ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านประเมินผล มีค่าคะแนนอยู่ในระดับมาก ด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก ด้านรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการปฏิบัติการ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชน ที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างในชุมชน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕[๖] สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุติพร มาเพิ่มผล ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแถลง จังหวัดระยอง” ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแถลง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า โดยส่วนใหญ่ประชาชนมีความคิดเห็นในด้านทัศนคติในการพัฒนาทองถิ่น อยู่ลำดับแรก รองลงมาคือด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ ด้านผู้นำท้องถิ่น

---

[๕] ศุภาวดี กรมทอง,การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษษองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร, วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์,๒๕๕๗,บทคัดย่อ.

[๖] วนิดา รุ่งโยธิน, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี, วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๖๑,หน้า ง.

และด้านการรับรู้ของประชาชน ตามลำดับ และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริการส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแถลง จังหวัดระยอง ภาพร่วมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า โดยส่วนใหญ่ประชาชนมีความคิดเห็นในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ลำดับแรก รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามลำดับ และปัจจัยด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งความกิน อำเภอแถลง จังหวัดระยอง มีความสัมพันธ์เชิงบวกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแถลง จังหวัดระยอง ที่มีระดับนัยสำคัญ .๐๑ เมื่อพิจารณาอิทธิพลของตัวแปรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า ตัวแปรด้านการรับรู้ของประชาชน และตัวแปรด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านทัศนคติในการพัฒนาท้องถิ่น และด้านผู้นำท้องถิ่นตามลำดับ[๗]

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ” ผู้วิจัยมีขอเสนอแนะหัวข้อเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ศึกษาเปรียบเทียบหลักการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามหลักพุทธธรรม

2. ศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดสมัยใหม่สร้างสรรค์ที่สร้างมูลค่าเพิ่มภายในจังหวัดหนองคาย

3. ศึกษาหลักธรรมที่เป็นแนวปฏิบัติในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างคุณธรรมและปัญญา

---

[๗] จุติพร มาเพิ่มผล, ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแถลง จังหวัดระยอง, วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา,๒๕๖๖,หน้า ๑-๒.

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ ๒๕๐๐**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสฺยามรฏฺฐเตปิฎกำ ๒๕๒๕**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

_____. **พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **ปกรณวิเสสภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาปกรณวิเสโส**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาณ, ๒๕๓๙.

_____. **อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาอฏฺฐกถา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

_____. **ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฎีกา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการพัฒนาชุมชน, **เกร็ดความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย**, กรุงเทพมหานคร : ปีที่ ๒,เอสเพรส จำกัด,๒๕๕๐.

กรมศิลปากร, **ระบบการวัฒนธรรมและคุณภาพมาตรฐาน**, กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๔๔.

กาญจนา แก้วเทพ, **การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน : โดยถือมนุษย์เป็นศูนย์กลาง**, กรุงเทพฯ : สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา จัดพิมพ์,๒๕๓๘.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์**, ชุมชนนิยม : ฝ่าวิกฤตชุมชนล่มสลาย**, กรุงเทพมหานคร : ซัคเซส มีเดีย ,๒๕๔๔.

เกษม จันทร์แก้ว ,**วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม**,พิมพ์ครั้งที่ ๕,กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ,๒๕๔๔.

งามพิศ สัตย์สงวน ,**การวิจัยทางมานุษยวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒,กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,๒๕๓๗.

จักรพันธุ์ ปัญจะสุวรรณ,**การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**,โอเดียนสโตร์,กรุงเทพฯ ,๒๕๔๕.

จำนงค์ ทองประเสริฐ.ศ.พิเศษ, **วัฒนธรรมไทยภาษาไทย**,กรุงเทพฯ : ดวงแก้ว,๒๕๒๗.

จันทร์เพ็ญ อมรเลิศวิทย์,**การจัดองค์การทางสังคม**,กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง,๒๕๔๓.

ชลธิรา สัตยาวัฒนา และคนอื่น ๆ ,**สิทธิชุมชนท้องถิ่นบ้านครัว กรณีการสร้างทางด่วนทับชุมชน,** กรุงเทพฯ : นิติธรรม,๒๕๒๗.

ชนัญ วงษ์วิภาค และคณะ, **การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน** ,กรุงเทพฯ: คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร,๒๕๔๗.

เฌอมาลย์ ราชภัณฑารักษ์,**มนุษย์กับสังคม**,กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ,๒๕๔๑.

ณรงค์ ณ เชียงใหม่,**มลพิษสิ่งแวดล้อม**,กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์,๒๕๒๕.

ทวี ทองสว่าง และทัศนย์ ทองสว่าง,**การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,** กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์,๒๕๒๓.

ทัศนีย์ ทานตวณิช,**คติชาวบ้าน**,ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางแสน,๒๕๒๓.

ธวัช ปุณโณทก, **“วัฒนธรรมพื้นบ้านคติความเชื่อ” ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ,** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,๒๕๒๘.

ธนิก เลิศชาญฤทธ์, **การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม**,ศูนย์มานุษยวิทยาสิริธร,กรุงเทพ.,๒๕๕๔.

นิวัติ เรื่องพาณิช, **คู่มือสำหรับการสอนและการฝึกอบรมการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม,** กรุงเทพมหานคร : เฉลิมชาญการพิมพ์,๒๕๒๘.

นิยพรรณ วรรณศิริ ,**มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**,กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาตร์ ,๒๕๔๐.

นิธิ เอี่ยวศรีวงศ์,**ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากร**,กรุงเทพฯ : อมรินทร์,๒๕๓๖.

บำรุง บุญปัญญา , **๓ ทศวรรษแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน**,กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด ,๒๕๔๙.

ประเทือง คล้ายสุบรรณ์, **วัฒนธรมพื้นฐาน**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุทธิสาร,๒๕๓๑.

ประชิด สกุณะพัฒน์, **วัฒนธรรมพื้นบ้านและประเพณีไทย**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุทธิสาร ,๒๕๔๕.

ประชิด สกุณะพัฒน์,**วัฒนธรรมพื้นบ้านและประเพณีไทย**,กรุงเทพมหานคร : ภูมิปัญญา,๒๕๔๖.

ประเวศ วะสี,**ยุทธศาสตร์ชาติ : เพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ**,กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน,๒๕๔๒.

.....,**ภูมิศาสตร์กับวิถีชีวิตไทย,** ศูนย์มานุษยสิริธร (องค์กรมหาชน),กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง,๒๕๓๗.

....., **ชุมชนเข้มแข็ง : ทุนทางสังคมไทย เล่ม ๒,**หนังสือชุดชุมชนเข้มแข็ง ลำดับที่ ๑ , กรุงเทพฯ,สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม,ธนาคารออมสิน,๒๕๔๑.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔,ราชบัณฑิตยสถาน,พิมพ์ครั้งที่ ๑,๒๕๕๖.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔,ราชบัณฑิตยสถาน,พิมพ์ครั้งที่ ๑,ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด,๒๕๕๖.

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา, พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๔, กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์,๒๕๒๔.

พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๘, กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๔๘.

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕,มาตรา ๔,๒๙ มีนาคม ๒๕๓๕.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **นิติศาสตร์แนวพุทธ,** กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก,๒๕๓๙.

มนัส สุวรรณ,**การจัดการสิ่งแวดล้อม : หลักการและแนวคิด**,โอเดียนสโตร์,กรุงเทพฯ,๒๕๔๙.

มานิต มานิตเจริญ,**พจนานุกรมใหม่ - ทันสมัยสุด**,กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การพิมพ์พระนคร ,๒๕๑๔.

ยศ สันตสมบัติ และคณะผู้วิจัย,**การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร**,พิมพ์ครั้งที่ ๒,เชียงใหม่ : วิทอินดีไซด์,๒๕๓๗.

ยิ่งยง เรือนทอง, **พื้นฐานวัฒนธรรม**,อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี,๒๕๔๒.

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๓ น่า ๑๙๘ วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๙.

ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๔๕ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๔๙๙.

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ, เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง **การอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว : เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน,** กรุงเทพฯ : อักษราพิพัฒน์,๒๕๔๓.

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์,**ปาฐกถาทุนวัฒนธรรม,(**พิมพ์ครั้งที่ ๒),กรุงเทพฯ : สุขุมและบุตร,๒๕๓๙.

วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดหนองคาย, กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย : กระทรวงศึกษาธิการ : กรมศิลปากร,๒๕๔๒.

ศรีศักร วัลลิโภดม,**พัฒนาการทางสังคม – วัฒนธรรมไทย**,พิมพ์ครั้งที่ ๕,กรุงเทพ ฯ : อมรินทร์ ,๒๕๔๔.

สนิท สมัครการ,**การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม**,พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,๒๕๔๒.

สรุปข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี ฉบับประจำวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๑.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข,**การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม**,ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น,๒๕๔๒.

สายันต์ ไพรชาญจิตร์ และศักดิ์ชัย สายสิงห์, **อริยสัจจวัฒนธรรมและการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม,**จัดพิมพ์เผยแพร่ในวันสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๓.

สุริยา สมุทคุปติ์ และพัฒนา กิติอาษา, **อีตบ้านคองเมือง : รวมบทความทงมานุษยวิทยาว่าด้วยสังคมและวัฒนธรรมอีสาน**,กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิริธร,๒๕๔๔.

สุพัตรา สุภาพ,**สังคมและวัฒนธรรมไทย**,พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช,๒๕๓๖.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี,แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔.

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ , **สรุปรายงานการสัมมนาเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านศิลปกรรมและมรดกทางวัฒนธรรม ณ จังหวัดกำแพงเพชร**, กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ,กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.,๒๕๒๓.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม**, การพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม**, กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ,๒๕๔๑.

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ,**ภาวะมลพิษ ภัยใกล้ตัว**,กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด,๒๕๓๔.

อมรา พงศาพิชญ์, **วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์ การวิเคราะห์สังคมไทยในแนวมานุษยวิทยา,** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,๒๕๓๔.

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล, **ประชาสังคม : คำ ความคิด และความหมาย**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา,๒๕๔๑.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

กมล บุญเขต และคณะ, **ประเพณีบุญผะเหวด : กรณีศึกษาประเพณีบุญผะเหวด ชาวไทย-หล่ม อำเภอหล่มสักและอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์**, ทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๗.

จิราวรรณ กาวิละ,**ทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาหมู่บ้านวัวลาย อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่**,การค้นคว้าแบบอิสระการศึกษามหาบัณฑิต,เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,๒๕๔๔.

ชนกพร ไผทสิทธิกุล,**การอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ริมแม่น้ำกก จังหวัด**

เชียงราย,ทุนวิจัยมหาวิทยาลัยศรีปทุม,๒๕๕๔.

นุทิศ เอี่ยมใส,**ทุนทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีกับการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์**,บัณฑิตวิทยาลัย,มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์,๒๕๕๕.

เบญจา จันทร, **แนวทางการพัฒนาตลาดดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน**,วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.

ปฐมภรณ์ จันทร์แก้ว,**การสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและฟื้นฟูการท่องเที่ยวของตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี**,นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ,๒๕๕๕.

ประกอบศิริ ภักดีพินิจ,**ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนริมกว๊านพะเยา : กรณีศึกษาชุมชนบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา**,บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,๒๕๔๕.

ปาวีณา โทนแก้ว, **ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเผ่าสีซอจังหวัดเพชรบูรณ์**, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์,๒๕๕๔.

พงษ์ศักดิ์ สุทธินนท์ และคณะ, **การศึกษาความต้องการใช้น้ำในลุ่มน้ำห้วยหลวงจากสภาวะอากาศแปรปรวนในปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในอนาคต**, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)๒๕๕๙.

พีรวัฒน์ ปลาเงิน, **การเปลี่ยนแปลงปริมาณน้ำท่าในลุ่มน้ำห้วยหลวงและผลกระทบต่อปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำห้วยหลวงจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ**,สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.),๒๕๖๐.

พระอธิการวิน ทีปธมฺโม (อิ่มใจ),**บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาววัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร**,บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๖.

พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล**, ศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมขององค์กรชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี**, ทุนวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๖.

พระวิศิษฏ์ สุมโน (แทบทาม),**การศึกษาคุณค่าความเชื่อในพิธีกรรมการบูชาปู่ตา ของชาวบ้านหนองแวงโสกพระ และชาวบ้านหนองแวงโคตร ตำบลหนองแวงโสกพระ อำเภอพบ จังหวัดขอนแก่น,**บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๖.

พลอยภัทรา ตระกูลทองเจริญ,**การศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา : หมู่บ้านศาลาแดงเหนือ เชียงรากน้อย**,

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ,๒๕๕๗.

พัชรพรรณ ยาโน,**วิถีชีวิตกับการพัฒนาอาชีพของเกษตรแบบผสมผสานในจังหวัดชุมพร**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,๒๕๕๒.

พิสัย ธนะสารสมบูรณ์,**การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ศึกษากรณี เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี**,วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม,(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล,๒๕๔๒.

มงคล สายสูง,**การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลน้ำเกี๋ยน กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน**,วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์,๒๕๔๖.

มยุรี ปาละอินทร์,**คองสิบสี่ในวิถีชีวิตของชาวไทยพวน ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี,**วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ,๒๕๔๓.

ยศพร บรรเทิงสุข, **การวิจัยแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นที่ชุมชนบ้านหม้อ ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม**,บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,๒๕๕๖.

รัฐทิตยา หิรัณยหาด,**แนวทางอการพัฒนาเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านหนองงขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี**,วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,ขอนแก่น : วิทยาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น,๒๕๔๔.

รณรงค์ ชมพูพันธ์,**แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรม กรณีศึกษา : เทศบาลนครลำปาง.**วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยศิลปากร,๒๕๕๓.

วัฒนา วิณิชชานนท์ และคณะ**,การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเทศบาลแม่หล่ายอย่างมีส่วนร่วมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและพฤติกรรมของเยาวชนและประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**,รายงานการวิจัยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ,๒๕๕๒.

วารุณี พิงษ์ภิญโญ,**ภูมิปัญญาชาวบ้านต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาบ้านอัมพวัน หมู่ที่ ๘ ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดข่อนแก่น**,วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,สถาบันราชภัฏเลย,๒๕๔๕.

วิไลวรรณ อยู่ทองจุ้ย,**การศึกษาหารูปแบบการจัดการคลังโบราณวัตถุโบราณคดีพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติกรุงเทพมหานคร**,บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,๒๕๕๓.

วีระพล วงษ์ประเสริฐ,**ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อสารมวลชนกับบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของข้าราชการกรุงเทพฯ,**สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,๒๕๔๐.

วีรพร รอดทัศนา,**การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มไทยพวน : กรณีศึกษาชุมชนตลาดเก้าห้อง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี**,ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์,๒๕๕๗.

ศุภวรรณ เจริญชัยสมบัติ,**การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว กรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**,บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร,๒๕๕๔.

ศรีสุดา พรมทอง,**วิถีชีวิตและวัฒนธรรมพื้นบ้านกับการสืบสานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของหมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย (บ้านควาย - สุพรรณบุรี),บั**ณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์,๒๕๕๐.

สุนิตดา ชูสวัสดิ์ , **ภูมิปัญญาชาวบ้านต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านโหล๊ะหาร อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง**,ทุนวิจัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่,๒๕๕๕.

สิทธิพร ภิรมย์รื่น,**การอนุรักษ์ชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม : แนวความคิดหลักการและผลการปฏิบัติ,**วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร,๒๕๔๗.

สุพาณี ตั้งตระกูลทรัพย์, **ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนอัมพวาที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดสมุทรสงคราม**,วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต,สาขาวิชาการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน,มหาวิทยาลัยแม่โจ้,๒๕๕๑.

สำราญ จูช่วย,**วิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตนบน จังหวัดนนทบุรี ที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**,วิทยาลัยราชพฤกษ์,๒๕๕๕.

เสาวภา ไพทยวัฒน์, **การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมชุมชนในสังคมเอง กรณีศึกษาชุมชนซอยโชดาและชุมชนวัดประชาระบือธรรม ๑ - ๔ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร**, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา,๒๕๕๕.

อรม กฤษณพันธุ์,**การอนุรักษ์ชุมชนที่มีลักษณะภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม กรณีศึกษา ชุมชนเรือนแพริมแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี**,วิทยานิพนธ์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง,กรุงเทพฯ,๒๕๔๗.

อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์,**การเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมระดับชุมชนในอาเซียน,**ทุนวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๘.

อิสรภาพ มาเรือน,**ภูมิปัญญาในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าและน้ำตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน**,วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์,๒๕๕๐.

อำนวย พรใหญ่ยิ่ง และคณะ,การศึกษาชุมชนเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเกษตรกรเชิงนิเวศ **ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาบ้านร่องเย็นมหาวิทยาลัยแม่โจ้**, แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ตำบลแม่ทราย อำเภอร้อยกวาง จังหวัดแพร่,๒๕๕๕

(๓) บทความ:

จักรกวี ซื่อตรง, **การศึกษาวิถีชีวิตชุมชนกับการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน : กรณีศึกษาชุมชนในตำบลย่านยาว อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี**,การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ครั้งที่ ๑ (The 1st RUSNC),๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๙.

ปริศนา เพชระบูรณิน และอธิวัฒน์ รัตนวงศ์แข,**ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านครัว**,วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทไทย,ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๑ มกราคม – กรกฎาคม ๒๕๖๐.

พิสิฐ เจริญวงศ์,รวมบทความเกี่ยวกับ **“การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม”** ลงพิมพ์ในคอลัมน์ “ศิลปวัฒนธรรม” ของหนังสือ “อาทิตย์” รายสัปดาห์,กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.๒๕๕๐.

รัศมี ชูทรงเดช,ก**ารสืบค้นและจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในอำเภอปาย-ปางมะผ้า-ขุนยวมจังหวัดแม่ฮ่องสอน**,๒๕๕๒.สืบค้นจาก http://www.abcun.org/research/view.php?resID=RDG50O0006.

วาสุณี ศรีศิลปกร,**การศึกษาวิถีชีวิตคนกับป่า กรณีศึกษาชุมชนในบริเวณเขตป่าสัมปทานป่าสงวนแห่งชาติดงใหญ่ ตำบลลำนองรอง อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์**,วารสารมนุษย์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,ปีที่ ๓๓ ฉบับที่ ๖ พฤศจิกายน – ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗.

สุเมธ ตันติเวชกุล, **เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรง**,เอกสารอัดสำเนาการบรรยายพิเศษ,๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๓,สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,๒๕๔๓.

อภิญญา บัวสรวง,**แหล่งการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง (บ้านคลองสองร่อง) : โจทย์ร่วมระหว่างทีมวิจัยและชุมชน,**วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา ๒๕๔๙ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓,๒๕๔๙.

๒. ภาษาอังกฤษ

1. Secondary Sources

(I) Books:

Leslie, Gerald R. el, **Introductory sociology : Order and change in society**, New York : New York University press, 1980.

McRobbie, Angela., **The Uses of Cultural Studies: a Textbook**, Thousand Oaks: SAGE, 2005.

Richardson, J., **Handbook of Theory of Research for the Sociology of Education**, New York : Greenword, 1986.

Taylor, Edward B., **Primitive culture,**. London : John Murrey, 1871.

WHO. Health Education Unit. **Lifestyle and Health**. Social Science and Medicine. Vol.22 No 2,1986

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

นายณรงค์ พรมสุข, ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นางจันทร์หอม แสนโยธา, หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคม, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

จ่าเอกเมทะนี ชิณโชติ, นักพัฒนาชุมชน ปฏิบัติการ, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

สิบเอกวรุฒ ตันนารัตน์, นักพัฒนาชุมชน ปฏิบัติการ, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นายสุริยันต์ ศิริเชษฐ์, พนักงานสูบน้ำ, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นางศิริรัตน์ ตันนารัตน์, เจ้าหน้าที่ธุรการ, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นางดวงใจ มงคลสวัสดิ์, ครูโรงเรียนอนุบาลบ้านนาคลอง, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นางสาววรรธนา ผาทอง, ครูโรงเรียนอนุบาลบ้านนาคลอง, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นางสาวบุษยา คินาพิศ, ครูโรงเรียนอนุบาลบ้านนาคลอง, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นางสาวรัศมี โคตะนนท์, ครูโรงเรียนอนุบาลบ้านนาคลอง, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นางปิลันธนา ปัติโชติชัย, ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์ฯ, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นายเชี่ยวชาญ อุทาโย, เจ้าพนักงานสาธารณสุขชำนาญงาน, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นายสมศักดิ์ ตันนารัตน์, คนงานทั่วไป, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นางสาวรัชดา แช่มช้อย, คนงานทั่วไป, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นางสาววัชราภรณ์ พรมโคตร, คนงานทั่วไป, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นายสาคร ดิสถาฤทธิ์, คนงานทั่วไป, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นางสาวจุฑามาศ ใบธรรม, คนงานทั่วไป, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ส.ต.ท.ทรงวุฒิ ศรีลุนช่าง, ปลัดเทศบาล, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นายคชาชาญ สีสันต์, รองปลัดเทศบาล, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นางสาวนิตยา รัตนมงคล, หัวหน้าสำนักปลัด, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นางนิรามัย สุวรรณรัตน์, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการ, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นางฐิติณัฐนาถ ไชยะเดชะ, นักทรัพยากรบุคคล, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นายวัชระ กุลเสน, นิติกรปฏิบัติการ, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

จ่าเอกนัฐพงษ์ ธารเอี่ยม, นักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นางสาวศุภนุช ดวงดี, นักจัดการงานทั่วไป, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นางบุญถัน อุณาสิงห์, คนงานทั่วไป, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นายวีระพงษ์ ชัยอามาตย์, คนงานทั่วไป, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นางสาวอัญชิสา สุนทรชัย, คนงานทั่วไป, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นายสุรินทร์ วงษ์หาริมาตย์, คนงานทั่วไป, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นายวีรพล สุนทรชัย, คนงานทั่วไป, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นายสิทธินนท์ บรรณารักษ์, จ้างเหมา, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นายศุภากร ศรีชัยภูมิ, ผู้อำนวยการกองช่าง, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

แบบสัมภาษณ์การวิจัย เรื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ

อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

คำชี้แจง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ ๑. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๒. เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๓, เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ข้อมูลที่ได้ จะแปลงผลวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับ และใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยนี้เท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่าน หรือหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

แบบสอบถามนี้ แบ่งเป็น ๔ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ สภาพปัจจุบันและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล

ตอนที่ ๓ วิธีการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ ๔ นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระครูสุตสารบัณฑิต,ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ ๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อ.....ฉายา.....นามสกุล..... .....

ที่อยู่..... .....

ตอนที่ ๒ สภาพปัจจุบันและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑. กรุณาเล่าถึงบริบททั่วไปของวัดธาตุในปัจจุบัน ทั้งด้านกายภาพ กิจกรรม และบทบาทต่อชุมชนเป็นอย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ วิธีการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑. ท่านคิดว่าด้านผู้นำท้องถิ่น ควรมีองค์ประกอบหลักใดบ้างที่จำเป็นต้องมี?

.....

.....

.....

๒. ท่านคิดว่าด้านการสื่อสาร ควรมีองค์ประกอบหลักใดบ้างที่จำเป็นต้องมี?

.....

.....

.....

๓. ท่านคิดว่าด้านการปฏิบัติการ ควรมีองค์ประกอบหลักใดบ้างที่จำเป็นต้องมี?

.....

.....

.....

๔. ท่านคิดว่าด้านการมีส่วนร่วม ควรมีองค์ประกอบหลักใดบ้างที่จำเป็นต้องมี?

.....

.....

.....

ตอนที่ ๔ เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับแนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตระดับบุคคล?

.....

.....

.....

๒. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับแนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตระดับชุมชน?

.....

.....

.....

๓. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับแนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตระดับจังหวัด?

.....

.....

.....

ความคิดเห็นเพิ่มเติมอื่น ๆ

ภาคผนวก ค
ประมวลภาพการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ นายปราโมทย์ สุขสวัสดิ์ นายกเทศมนตรีตำบลวัดธาตุ
ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ภาคผนวก ง
ประวัติคณะผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา/นามสกุล	พระครูสุตสารบัณฑิต สิริวณฺโณ (จำนงค์ ผมไผ), ดร.
	PhrakruSutasarabandit Siriwunno (Jumnong Pompai), Dr.
วัน เดือน ปีเกิด	วันศุกร์ ที่ ๑๕ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๙
ภูมิลำเนาที่เกิด	๑๐๖ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลจอมศรี อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี
การศึกษา	ปริญญาตรี - พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
	ปริญญาโท รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต (ร.ม.) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
	ปริญญาเอก รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รป.ด.) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ประสบการณ์การทำงาน	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์
ผลงานทางวิชาการ	๒๕๖๓ การพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนบ้านป่งไฮราษฎร์สามัคคี อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ
	๒๕๖๔ ความร่วมมือกรมการปกครองส่วนท้องถิ่นกับการแก้ไขปัญหาความต้องการบริโภคสุราของกลุ่มเยาวชนในจังหวัดหนองคาย
	อำนาจและผลประโยชน์ทางการเมืองท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมพื้นที่ลุ่มน้ำสวยจังหวัดหนองคาย
สังกัด	วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย
ตำแหน่ง	อาจารย์
ที่อยู่ปัจจุบัน	๓๗๐ หมู่ที่ ๙ ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ชื่อ ฉายา/นามสกุล	ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค Asst. Prof. Dr.Arithat Loesruamchok
วัน เดือน ปีเกิด	๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๙
ภูมิลำเนาที่เกิด	บ้านเลขที่ ๓ หมู่ ๙ ตำบลสร้างคอม อำเภอสร้างคอง จังหวัดอุดรธานี
การศึกษา	พ.ศ. ๒๔๔๓ ปริญญาตรี (นศ.บ.) นิเทศศาสตร์บัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. ๒๕๕๕ ปริญญาโท (รป.ม.) รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข พ.ศ. ๒๕๖๕ ปริญญาเอก (พธ.ด.) พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ประสบการณ์การทำงาน	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์
ผลงานทางวิชาการ	๒๕๖๓ หนังสือ เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน
ประสบการวิจัย	ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะ, “ นโยบายและกระบวนการพัฒนาเมืองสีเขียวจังหวัดอุดรธานี", ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, ๒๕๖๗. ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะ, “ รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย", ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย, ๒๕๖๖. ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะ, “รูปแบบการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมและการ

ออกแบบจังหวัดหนองคาย", ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย, ๒๕๖๕.

ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะ, “ศึกษารูปแบบการปกครองของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชกับการสร้างความมั่นคงสองฝั่งโขง", ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒.

ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะ, “วิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาของพระมหาเถระของไทยและลาว", ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย, ๒๕๖๐.

ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะ, “ศึกษาความสัมพันธ์ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมเจ้าแม่สองนางกับการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงจังหวัดหนองคาย", ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

ตำแหน่งทางวิชาการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
สังกัด	วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ ๓ หมู่ ๙ ตำบลสร้างคอม อำเภอสร้างคอง จังหวัดอุดรธานี